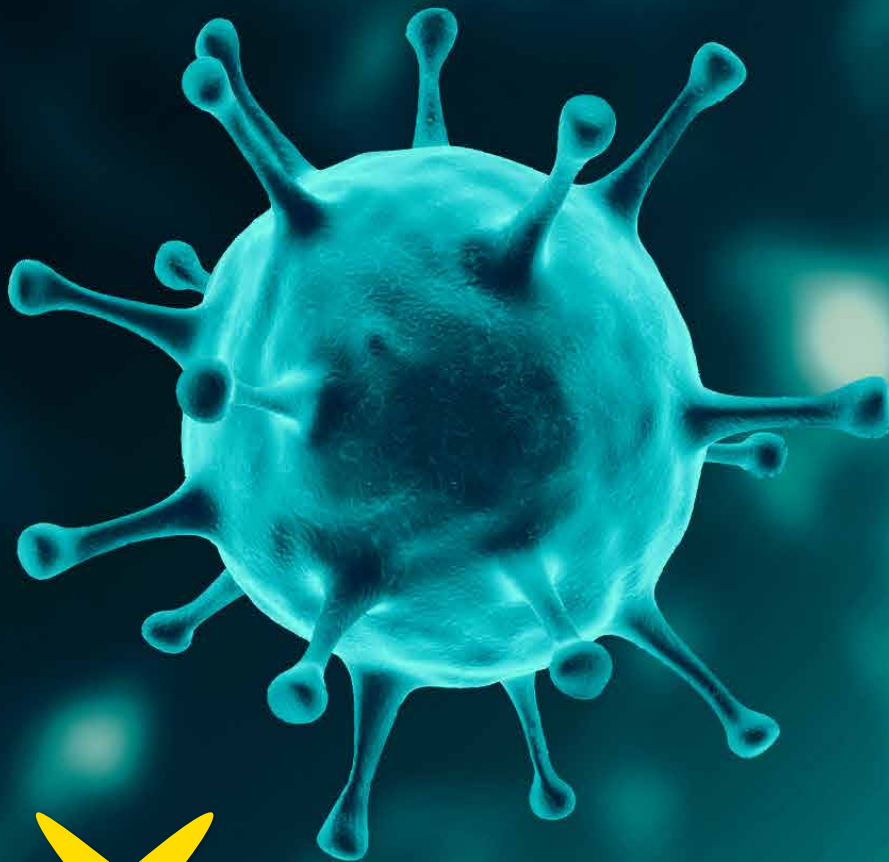

KOMMUNIKATION OM CORONA

Medierapportering och
förtroende i samband
med covid-19-pandemin

Vetenskap & Allmänhet

VA-rapport 2021:4

ISSN: 1653-6843

ISBN: 978-91-89039-10-0

Utgivare: Vetenskap & Allmänhet, VA

Grev Turegatan 14, 114 46 Stockholm

E-post: info@v-a.se

Webbplats: www.v-a.se

Facebook/Twitter/Instagram: [vetenskapoallm](#)

Författare: Gustav Bohlin, Fredrik Brounéus, Lina Rådmark, Vetenskap & Allmänhet.

Anna Maria Jönsson, Södertörns högskola

Grafisk form: Pelle Isaksson

Mer information om undersökningen finns på www.v-a.se

Rapporten får gärna citeras med angivande av VA som källa.

Detta verk är licensierat under en Creative Commons Erkännande-
IckeKommersiell-DelaLika 4.0 Internationell Licens.

FÖRORD

När covid-19-pandemin drabbade Sverige i mars 2020 ville Vetenskap & Allmänhet, VA, göra en undersökning i realtid för att förstå hur människor nås av och uppfattar information om det pågående utbrottet och smittspridningen. Vi ville också undersöka kopplingarna till den faktiska mediebevakningen. Pandemin innebar ett unikt tillfälle att studera hur forskning kommuniceras och uppfattas i en kris med osäkert kunskapsläge och med intensiv mediebevakning av både forskare och vetenskap.

Vi planerade för fem mätningar av svenska folkets attityder under våren och försommaren, med en efterföljande analys av innehållet i mediernas rapportering. De samlade resultaten skulle presenteras i en rapport hösten 2020. Upplägget och tidsplanen baserades på de prognoser som världens expertorganisationer dittills kommunicerat. Vi planerade även för en "efter"-mätning i början av hösten 2020, när krisen skulle vara över.

Snart stod det klart att pandemins förlopp skulle bli ett annat än det vi planerat för. För att täcka en så lång period som möjligt, fick vi både hushålla med antal mätningar och frågor, och söka ytterligare finansiering. Totalt genomfördes 16 attitydmätningar, från mars 2020 till april 2021. Innehållsanalysen genomfördes retroaktivt och omfattade nyhetsrapporteringen om forskning och coronaviruset i Aftonbladet, Dagens Nyheter och Sveriges Television vid fem tidsperioder.

Nu, i november 2021, är smittspridningen åter på uppåtgående i Europa och Folkhälsomyndigheten varnar för ett vinterhalvår med ökad spridning även i Sverige. Vaccinet har förändrat spelplanen och läget är mycket bättre än för ett år sedan. Men vi kan konstatera att när denna rapport publiceras – mer än ett år senare än vår ursprungliga plan – är ännu ingen "efter"-mätning i sikte.

Studien har genomförts av Martin Bergman, Gustav Bohlin, Fredrik Brounéus och Lina Rådmark, utredare på VA, i samarbete med Anna Maria Jönsson, professor i medie- och kommunikationsvetenskap vid Södertörns högskola, samt Maike Winters och Olivia Biermann, doktorer i folkhälsovetenskap vid Karolinska Institutet. Kodningen av artiklar till innehållsanalysen har utförts av David Borgström och Lina Rådmark, kommunikatör respektive utredare vid VA, samt Karolina Nord, Högskolan i Borås.

Studien har möjliggjorts genom stöd av Anne-Marie och Gustaf Anders stiftelse för mediaforskning, Karolinska Institutet, LIF – de forskande läkemedelsföretagen, Södertörns högskola, Vetenskapsrådet och Wenner-Gren Stiftelserna. Rapporten får gärna citeras med angivande av VA som källa. Denna och övriga studier kan även hämtas från www.v-a.se.

Vetenskap & Allmänhet i november 2021

Cissi Billgren Askwall

Generalsekreterare, Vetenskap & Allmänhet

INNEHÅLL

Sammanfattning	7
Bakgrund	9
Inledning	11
Genomförande	15
Attitydundersökningar	16
Innehållsanalys	18
Resultat	21
Hur uppfattas rapporteringen?	21
Hur har rapporteringen sett ut?	29
Avslutande kommentarer	37
Referenser	41
Appendix	45
Bilaga A: Enkätfrågor och svarsalternativ	45
Bilaga B: Kodschema innehållsanalys	46
Bilaga C: Resultat från interreliabilitetstest	49

SAMMANFATTNING

Coronapandemin har varit ett dominerande ämne i det offentliga samtalet sedan vintern 2020. I samarbete med forskare vid Södertörns högskola och Karolinska Institutet har Vetenskap & Allmänhet genomfört en studie där vi undersökt hur människor nås av och uppfattar information om pandemin, och hur medierna rapporterat kring utbrottet. Syftet var att undersöka vad som styr människors uppfattningar i en akut krissituation där forskning och forskare spelar en central roll i ett omfattande och föränderligt informationsflöde.

Studien bestod av två delar. I dessa har vi:

1. följt allmänhetens syn på medierapporteringen om coronaviruset samt förtroende för olika yrkesgrupper som uttalar sig om viruset. Underlaget består av 16 webbaserade enkätundersökningar under perioden mars 2020–april 2021. Vid varje undersökning deltog minst 1 000 personer.
2. analyserat innehållet i digitala nyhetsartiklar om coronaviruset och forskning i Sveriges Television (SVT), Dagens Nyheter (DN) och Aftonbladet vid fem olika tidsperioder mellan april 2020 och maj 2021. Tidsperioderna sammanfaller med tre toppar och två dalar i smittspridningen och vårdbehovet i Sverige.

Resultaten från enkätundersökningarna visar bland annat att:

- Traditionella nyhetsmedier som TV, tidningar och radio är den svenska allmänhetens främsta källa till information om coronaviruset.

- Personer som är 65 år eller äldre tar i större utsträckning del av information genom lokala morgontidningar, SVT, Sveriges Radio och TV4 jämfört med övriga svarande.
- Svenskar har störst förtroende för rapporteringen i public service-kanaler. Förtroendet är minst för rapporteringen i utländska/internationella medier, Aftonbladet och Expressen.
- Sympatisörer till Sverigedemokraterna har i större utsträckning än övriga ett litet förtroende för corona-rapporteringen.
- Allmänhetens förtroende för corona-rapporteringen i kvällstidningar är lägre jämfört med morgontidningar. Samtidigt är det en större andel som tar del av kvällstidningarnas rapportering.
- I början är det en större andel än senare under pandemins förlopp som uppfattar mediernas ton som *överbäggande uppskruvad/alarmistisk*.
- Närmare nio av tio svenskar har under hela mätperioden haft stort förtroende för läkare och annan sjukvårdspersonal liksom för forskare när de uttalar sig om coronaviruset i nyhetsmedier.
- Förtroendet för myndighetspersoner, politiker och journalister gick upp i början av pandemin för att kort därefter vända tillbaka.

När det gäller rapporteringen kring coronapandemin och forskning i SVT, DN och Aftonbladet ser vi bland annat att:

- Majoriteten av rapporteringen är av *rapporterande* karaktär, medan mindre andelar består av *kommenterande* respektive *argumenterande* artiklar.

- I början av pandemin var det en markant större andel artiklar som fokuserade på Stockholmsområdet jämfört med efterföljande perioder.
- De vanligaste ämnena är *restriktioner/riktlinjer, smittspridning och vaccin*. Andra vanligt förekommande ämnen är *situationen på sjukhusen, politik, ny forskning* respektive *ekonomi*.
- *Tonen* i rapporteringen är övervägande neutral. Var femte artikel har alarmerande inslag och var tionde en lugnande ton. Nyhetsartiklar har i högre utsträckning en neutral ton jämfört med exempelvis debattartiklar och krönikor.
- Var femte artikel tar upp *nya forskningsrön*. Dessa lyfts oftast i nyhetsartiklar eller ledare.
- *Osäkerhet i forskningsläget* tas upp oftare i den första tidsperioden än i de efterföljande perioderna.
- Forskare (särskilt från det medicinska området) är den yrkesgrupp som oftast kommer till tals i rapporteringen, följt av myndighetsrepresentanter och journalister. Från och med den andra tidsperioden ökar andelen forskare från samhällsvetenskapliga ämnen.

INLEDNING

I årsskiftet 2019/2020 kommer de första rapporterna om ett stort antal fall av allvarlig luftvägssjukdom i staden Wuhan i Kina. Orsaken visar sig vara en ny variant av coronavirus, samma slags virus som legat bakom ett par uppmärksammade epidemier under de senaste årtiondena (SARS 2003, MERS 2012). Det nya viruset får namnet SARS-CoV-2, medan sjukdomen går under beteckningen COVID-19. Under de följande månaderna sprids viruset snabbt till andra delar av världen, med ett ökande antal svårt sjuka och döda i sjukdomen. I mars 2020 klassar Världshälsoorganisationen (WHO) smittoutbrottet som en pandemi.

Det står tidigt klart att det vid sidan av pandemin även har uppstått en *infodemi* – ett enormt informationsflöde där fakta blandas med rykten och felaktigheter. Kunskaperna om viruset, dess spridning och behandling är ofullständiga, men det vetenskapliga pusslet växer snabbt när mängder av forskare inom olika områden tar sig an uppgiften från olika utgångspunkter och utan dröjsmål delar sina resultat med omvärlden. Den vetenskapliga processen kan beskådas nästan i realtid, där gårdagens vetenskapliga råd och rön ständigt omprövas och modifieras. Den osäkra situationen leder till mängder av spekulationer och ibland rena felaktigheter i den allmänna diskussionen. Vilka kanaler ger tillförlitlig information? Vem går att lita på när myndigheter, WHO, individuella experter och regeringar kommer till olika slutsatser utifrån samma, begränsade, faktaunderlag? Särskilt för den del av befolkningen som inte känner till hur forskning fungerar är det en motsägelsefull och förvirrande process. Som Dagens Nyheters vetenskapsredaktör,

Maria Gunther, skriver i krönikan *Välkommen till vetenskapens verkstad* den 30 juni 2020: “Långsamt har det gått upp för mig att de allra flesta inte har en aning om att det är så här det går till när forskning pågår och kunskap skapas. Det vi trodde i går kan då mycket väl visa sig vara fel i dag, när vi vet mer. Och att försöka ställa forskare till svars för att de inte visste i går vad vi vet i dag är bara meningslöst.”

Mot den här bakgrunden har Vetenskap & Allmänhet i samarbete med forskare vid Södertörns högskola och Karolinska Institutet följt allmänhetens syn på medierapporteringen om viruset samt förtroende för olika yrkesgrupper som uttalar sig om viruset mellan mars 2020 och april 2021. Vi har även analyserat innehållet i tre nyhetsmediers (SVT, DN, Aftonbladet) rapportering om coronaviruset och relaterad forskning under samma period. Genom att kombinera dessa två undersökningar vill vi försöka ge en bild av vad som styr människors uppfattningar i en akut krissituation där forskning och forskare spelar en central roll i det pågående informationsflödet.

BAKGRUND

INTRODUKTION

Coronapandemin har varit ett dominerande ämne i det offentliga samtalet sedan vintern 2020. Denna diskussion har förstås blivit föremål för vetenskaplig analys, bland annat inom det samhällsvetenskapliga forskningsfältet. I det här avsnittet avgränsar vi oss till forskning kring två teman som är centrala för vår rapport: *förtroende* och *nyhetsrapporteringen*, samt relationen mellan dessa.

Forskningen kring olika aspekter av förtroende under coronapandemin är redan relativt omfattande. Det är dock endast en mindre del som fokuserat på forskning och forskare – som vi gör i denna undersökning. En rapport från Vetenskap & Allmänhet, skriven av Anna Maria Jönsson, är en av de studier som berör detta i en svensk kontext. Resultaten visade att hösten 2020 – ungefär ett halvår in i Sveriges pandemihantering – låg den svenska allmänhetens förtroende för forskning och forskare stabilt på en hög nivå (Vetenskap & Allmänhet, 2021). I den internationella forskningen finns delvis motstridiga resultat. Å ena sidan finns studier som visar på

ett oförändrat förtroende för forskning generellt och ett minskat förtroende för forskare bland unga (t.ex. Agle, 2020; Eichengreen, Aksoy & Orkun, 2021). Andra undersökningar visar på att förtroendet för forskning har påverkats positivt under pandemin (t.ex. Askwall m.fl., 2021).

I kriser när vi ställs inför enorma informationsflöden där det är svårt att värdera innehållet spelar vårt förtroende för olika samhällsaktörer en avgörande roll. Förtroendet för exempelvis politiker, myndigheter, medier och forskare påverkar hur vi värderar informationen, hur vi själva agerar, och hur vi värderar andras ageranden. Mediernas nyhetsrapportering är central för att förmedla information i denna typ av kriser. Här finns ett komplext samband mellan förtroende, medierapportering och värdering av information: Förtroendet för olika samhällsaktörer påverkar hur deras information värderas, samtidigt som mediernas rapportering kan påverka förtroendet för aktörerna.

OM FÖRTROENDE

I forskningen likställs ofta begreppen *förtroende* och *tillit*, men ibland kan de innebära olika saker. I samhällsvetenskaplig forskning har *tillit* exempelvis

använts för att beskriva mellanmänniska relationer. Begreppet *förtroende* beskriver istället relationen mellan olika subjekt (individer) och objekt (ofta

politiska). Ytterligare ett sätt att se på *förtroende* är att det är ett mandat från medborgarna som ges olika samhällsaktörer (Norén Bretzer, 2017; Norris, 2011; Peters, 2002). I den här rapporten använder vi genomgående begreppet förtroende.

En central fråga för individens förtroende för olika samhällsaktörer är uppfattningen om deras *kompetens*. Alltså deras förmåga att sköta sitt arbete professionellt och korrekt, deras kunskaper om det egna området och deras problemlösningsförmåga. Andra viktiga aspekter som vägs in i förtroendet är aktörens integritet, öppenhet och opartiskhet. Individens egen erfarenhet av aktören/institutionen kan också påverka förtroendet i positiv eller negativ riktning (Chrysochoidis, Strada & Krystallis, 2009).

Sverige har länge kännetecknats av en stark mellanmänsklig tillit mellan medborgarna, och ett högt

förtroende för centrala samhällsaktörer (Falk & Andersson, 2021). Det finns dock skillnader i förtroendet bland olika grupper i befolkningen, där de viktigaste förklaringarna till dessa skillnader tycks vara utbildning, ålder och partisympatier (Achterberg, de Koster & van der Waal, 2017; Holmberg & Weibull, 2013; Norén Bretzer, 2017; Rothstein, 2005). Förtroende för forskare har i fokusgrupper visat sig kunna påverkas i både positiv och negativ riktning av ett antal faktorer som kan sorteras under fyra teman: person (forskaren som utför forskningen), process (hur forskningen utförs), produkt (forskningens resultat) och presentation (hur forskningen presenteras) (Brounéus, Lindholm & Bohlin, 2019; VA, 2018).

FÖRTROENDE OCH KRISER

Förtroendefrågan har också studerats inom forskning om kriskommunikation. Här har fokus legat på hur förtroendet påverkas och påverkas av kriser och krishantering (se t.ex. Nohrstedt, 2016). En vanlig slutsats är att förtroendet kan variera under krisens förlopp, enligt den så kallade *rally-round-the-flag*-effekten (jfr Mueller, 1970). Effekten innebär att förtroendet för ledare på högre samhällsnivåer ökar i krisens inledningsskede för att sedan vända tillbaka till samma nivå som innan krisen. Tidigare studier har funnit detta förtroendemönster bland annat efter terrorattackerna 11 september 2001 men även i samband med coronapandemin (Baum, 2002; Esaiasson m.fl., 2020).

När det gäller svenska allmänhetens förtroende under coronapandemin visar en analys av Falk och Andersson (2021) att det hösten 2020 fanns en positiv trend i förtroendet för ett flertal samhällsaktörer. Allra störst var förändringen i förtroendet för sjukvården, där andelen med *mycket* eller *ganska stort* förtroende ökade från 68 till 78 procent mellan 2019

och 2020. Även förtroendet för regering och riksdag stärktes under perioden. Andra aktörer med stabila förtroendenivåer var exempelvis radio/tv, universitet/högskolor och de politiska partierna. Svenska folkets förtroende för olika aktörers *information* om covid-19 var störst för Folkhälsomyndigheten och forskare, och betydligt mindre för politiker och journalister. Folkhälsomyndigheten hamnade också i topp när det gäller frågan om hur pandemin har hanterats av olika samhällsaktörer.

En annan fråga är hur coronapandemin har påverkat förtroendet för *medierna*. Enligt SOM-institutets undersökningar har förtroendet för nyhetsmedierna stärkts under perioden hösten 2019–våren 2020, efter att ha legat stabilt det senaste decenniet. Störst förtroende åtnjuter radio och tv, men även förtroendet för dagspressen ökar (Andersson, 2021).

Under den senaste tioårsperioden har det växt fram ett allt tydligare samband mellan förtroendet för medier och politiska åsikter. Förändringen har ibland beskrivits som en ökande polarisering mel-

lan personer med partisympatier till vänster respektive till höger på den politiska skalan. Detta gäller särskilt förtroendet för public service (SVT, SR), där förtroendet är högt bland de som sympatiserar

med partier på vänsterkanten och lågt bland Sverigedemokraternas sympatisörer (Andersson, 2019). En liknande utveckling syns även i förtroendet för forskning och forskare (Jönsson, 2020).

MEDIEANVÄNDNING

Siffror från Mediebarometern visar att användningen av i stort sett alla medier ökade under perioden februari till juni 2020 jämfört med samma period året innan. Detsamma gäller konsumtionen av nyheter. Ökningen var störst för SVT:s nyheter, och i den yngre åldersgruppen. Nyhetsanvändningen under coronapandemin följer därmed ett välkänt mönster: I tider av kris vänder sig medborgarna främst till traditionella nyhetskanaler som morgontidningar och public service-medier (Mediebarome-

tern, 2019/2020; Ohlsson, Blach-Ørsten, & Willig, 2021).

Även resultat från SOM-institutets årliga enkätundersökning visar att pandemin har förändrat svenskarnas användning av medier – och att den största förändringen gäller nyhetsajterna för SR, SVT och TV4. Andersson menar att en del av förklaringen troligen ligger i de dagliga pressträffar som direktsändes av till exempel SVT i inledningen av pandemin (Andersson, 2020).

JOURNALISTIKEN

Hur forskning rapporteras i svensk dagspress har bland annat studerats i en kvantitativ innehållsanalys av Vetenskap & Allmänhet från 2019. En typisk artikel om forskning är, enligt analysen, en traditionell nyhetsartikel med neutral eller positiv vinkel som handlar om samhällsvetenskap eller medicin. Forskningsartiklar saknar oftast intervju-person, eller innehåller citat från en manlig forskare vid något av landets stora universitet. Rapporteringen är oftast av informerande karaktär där granskande journalistik ges relativt litet utrymme (VA, 2019a). I en intervjustudie med tolv journalister samma år upplevde flera journalister att det fanns brister i publikens kunskaper om hur vetenskap fungerar. Några framträdande utmaningar med att bevaka vetenskap, som lyftes av många av journalisterna, var tidsbrist och det stora flödet av nya vetenskapliga studier, liksom att orientera sig

i frågor där olika forskare har olika uppfattningar (VA, 2019b).

Journalistikens och kommunikationens roll under pandemin belyses i rapporten *Journalistik i coronans tid* publicerad av Institutet för Mediestudier (Johansson & Truedson, 2021). Ghersetti (2021) studerar i sitt kapitel den svenska nyhetsrapporteringen kring coronapandemin i februari–september 2020. Rapporteringen var som störst under våren och den första toppen i smittspridningen; vid den andra toppen hösten 2020 hade omfattningen i rapporteringen minskat, trots att antalet dödsfall och sjuka var högre än under våren. När det gäller rapporteringens innehåll fanns en stor bredd sett till såväl sakfrågor som aktörer. Dominerande teman i rapporteringen inkluderar smittspridning, ökande dödstal och brister och felaktigheter i olika aktörers agerande under pandemin.

Rapporteringen var genomgående alarmerande i sitt tonläge, även om den enligt Ghersetti inte var mer alarmerande än till exempel vid svininfluensan 2009 eller ebolapandemin 2014–2015 (Ghersetti, 2021). Tidigare forskning har visat att alarmism i rapporteringen kan försvåra krishantering och även minska förtroendet för medierna (Berger, Lindemann & Böhl, 2019; Fletcher, Kalogeropoulos & Kleis Nielsen, 2020). Det är dock rimligt att anta att en viss grad av alarmism i nyhetsrapporteringen kan vara berättigad för att fånga allmänhetens uppmärksamhet och påtala krisens allvar.

En annan omdiskuterad fråga är huruvida journalistiken under coronapandemin varit tillräckligt kritisk och granskande. Ghersettis slutsats är att ifrågasättande röster fick väldigt lite utrymme under pandemins första månader då fokus i stället låg på att följa regeringens och myndigheternas linje. De kritiska perspektiven får dock mer utrymme ju längre pandemin går. Detta är i linje med tidigare forskning kring granskning och ansvarsutkrävande i journalistiken i samband med kriser (Andersson Odén, Ghersetti & Wallin, 2005; Bainbridge & Galloway, 2010).

GENOMFÖRANDE

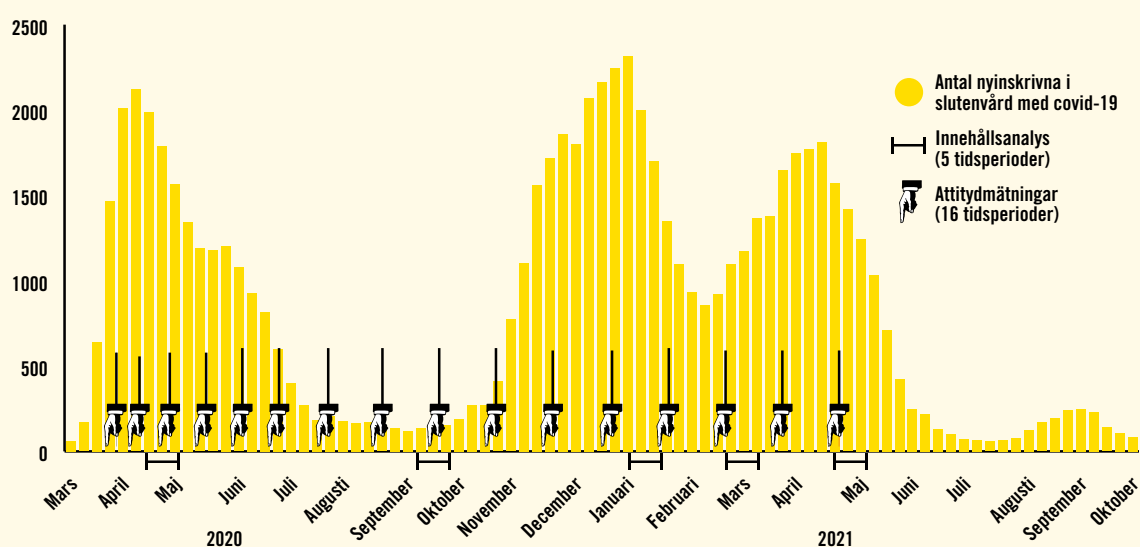
De frågor vi vill besvara med studien är:

1. Vilka kanaler använder allmänheten för att få information om coronaviruset?
2. Hur uppfattar de budskapen i informationen?
3. Vilka kanaler och aktörer betraktar de som mer respektive mindre trovärdiga i kommunikationen om coronaviruset?
4. Sker någon förändring i svaren på frågorna 1–3 under utbrottets förlopp? I så fall på vilket sätt?
5. Vilka likheter och skillnader finns i rapporteringen om forskning kring coronaviruset i utvalda mediekkanaler i förhållande till varandra och över tid?

Undersökningen är baserad på två olika typer av datainsamlingar:

- **Allmänhetens uppfattning av rapporteringen om coronaviruset** har undersökts med hjälp av upprepade webbaserade enkätundersökningar under perioden mars 2020–april 2021.
- **Medierapporteringen** har undersökts genom en innehållsanalys av digitala artiklar publicerade i tre utvalda medier (SVT, DN och Aftonbladet) vid fem olika tidsperioder mellan april 2020–maj 2021. Dessa tidsperioder sammanfaller med tre toppar och två dalar i smittspridningen och vårdbehovet i Sverige (Figur 1).

FIGUR 1: Översikt av tidsperioder för attitydmätningar (16 tillfällen) och innehållsanalys (5 tillfällen). Antal nyinskrivna med slutenvård för covid-19 illustreras med gula staplar (baserat på data från Socialstyrelsen).

ATTITYDUNDERSÖKNINGAR

En webbaserad enkätundersökning genomfördes vid sammanlagt 16 tillfällen under perioden mars 2020–april 2021 (Tabell 1). Mätningarna har utförts av Kantar Sifo och utgörs av minst 1 000 intervjuer/tillfälle. Enkäten består av totalt sju frågor som har ställts i varierande utsträckning vid de olika mät-tillfällena (Tabell 2. Se också Bilaga A för sammanställning av frågor med alla svarsalternativ).

Respondenterna har bjudits in genom Kantar Sifos webbpanel bestående av ca 100 000 personer mellan 18–79 år. Deltagare till panelen rekryteras genom sannolikhetsurval baserat på personnummer hos alla

registrerade invånare i Sverige. Ingen självrekrytering används. För att uppnå representativitet är resultaten för varje mätning viktade i efterhand utifrån kön, ålder och boenderegion. Svarsfrekvensen för de olika mätningarna har legat på cirka 30 procent, vilket är i linje med andra undersökningar i Sifos webbpanel.

Deltagare i Kantar Sifos webbpanel lämnar ett informerat samtycke till medverkan i panelen och tar sedan ställning till förfrågningar om att delta i olika undersökningar. För varje genomförd undersökning får deltagaren ett antal poäng (beroende på förväntad tidsåtgång) som kan växlas in

TABELL 1: Fältperiod och antal respondenter för de 16 attitydmätningarna.

MÄTNING NR.	DATUM	ANTAL RESPONDENTER
1	18–21 mars 2020	1 141
2	2–5 april 2020	1 002
3	21–24 april 2020	1 000
4	11–17 maj 2020	1 001
5	28 maj–2 juni 2020	1 000
6	17–21 juni 2020	1 000
7	17–21 juli 2020	1 000
8	17–21 augusti 2020	1 001
9	17–21 september 2020	1 000
10	17–22 oktober 2020	1 001
11	17–24 november 2020	1 000
12	17–22 december 2020	1 000
13	17–24 januari 2021	1 002
14	17–22 februari 2021	1 000
15	17–23 mars 2021	1 000
16	17–22 april 2021	1 002

TABELL 2: Ingående frågor och deras respektive fördelning i attitydmätningarna.

FRÅGA	MÄTNING NR.															
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1. Under de senaste två dyggen, vilken av följande har varit din främsta källa till information om coronaviruset?	X								X							
2. Genom vilka av följande nyhetsmedier har du tagit del av information om coronaviruset de senaste två dyggen?	X		X		X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
3. På det hela taget, hur uppfattar du tonen i de svenska nyhetsmediernas rapportering om coronaviruset?	X		X		X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
4. Vilket förtroende har du för följande grupper när de uttalar sig om coronaviruset i svenska nyhetsmedier?	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
5. Vilket förtroende har du för följande nyhetsmedier i deras rapportering om coronaviruset (gäller även deras digitala kanaler)?		X		X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
6. Överlag, hur samstämmiga uppfattar du att följande svenska yrkesgrupper är när det gäller hanteringen av corona-pandemin i Sverige (hur överens är t.ex. politiker med varandra)?		X		X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
7. Överlag, i vilken utsträckning tycker du att rapporteringen om coronaviruset i svenska nyhetsmedier ... är transparent/ger dig den information du behöver/ger utrymme för olika perspektiv?			X			X			X							

mot belöningar som biobiljetter eller presentkort. Samtliga personuppgifter anonymiseras och Vetenskap & Allmänhet får aldrig tillgång till information som kan användas för att identifiera enskilda medverkande.

Av de sju frågorna i Tabell 2 kan fem (fråga 2–6) sägas utgöra stommen i frågebatteriet, med fråga 4 (om förtroende för yrkesgrupper som uttalar sig om coronaviruset i medierna) som undersökningens kärna. Frågor som berörde flera yrkesgrupper eller medier visade dessa i slumpmässig ordning för att minska risken för kontexteffekter.

Resultaten har analyserats med avseende på utveckling över tid och eventuella skillnader i svarsmönster beroende på kön (man/kvinna), ålder (18–29 år, 30–49 år, 50–64 år och 65+ år), boendeområde (Stockholm/Göteborg/Malmö eller övriga), partisympatier, utbildningsnivå (universitet/högskoleutbildning eller ej) samt inkomstnivå. För beräkning av statistiskt signifikanta skillnader mellan grupper användes en signifikansnivå på 95 procent. Alla omnämnda skillnader i rapporten är signifikanta på den nivån om inte annat anges.

INNEHÅLLSANALYS

För att undersöka hur forskning och forskare presenteras i medierapporteringen kring coronaviruset genomförde vi en kvantitativ innehållsanalys av tre utvalda medier: Aftonbladet, Dagens Nyheter (DN) och Sveriges Television (SVT). I studien analyserades rapporteringens omfattning och form, vilka ämnen som behandlas och vilka aktörer som får komma till tals. Ett särskilt fokus lades på forskningens roll i termer av vilka forskningsområden som ges mest utrymme, vilka källor som används samt hur forskningsläget framställs. Mot bakgrund av resultaten från attitydundersökningarna och tidigare forskning analyserades även specifikt graden av alarmism och värderingen av den svenska strategin i rapporteringen kring covid-19.

Innehållsanalysen gjordes retroaktivt, vilket gjorde det möjligt att låta det svenska pandemiförloppet och resultaten från våra enkätundersökningar påverka val av tidsperioder, medier och kodschema. Aftonbladet är en kvällstidning och det tryckta nyhetsmedium som flest tar del av, samtidigt som en relativt liten andel har förtroende för dess rapportering. DN är den nationella morgontidning som har störst räckvidd och åtnjuter ett större förtroende för sin rapportering jämfört med Aftonbladet. SVT är både det nyhetsmedium som flest tar del av och det som åtnjuter störst förtroende för sin

rapportering om coronaviruset. För alla medier begränsades undersökningen till digitalt textmaterial publicerade på deras webbplatser.

Covid-19-pandemin har dominerat medieutrymmet under 2020 och 2021. För att få ett hanterligt antal artiklar gjordes ett urval baserat på smittspridningsläget. Fem nedslag i rapporteringen gjordes utifrån toppar och dalar i antalet inlagda med slutenvård. Tidsperioderna för artiklarna som ingår i innehållsanalysen är:

1. 20 april–3 maj 2020 (Topp 1)
2. 14–27 september 2020 (Dal 1)
3. 4–17 januari 2021 (Topp 2)
4. 22 februari–7 mars 2021 (Dal 2)
5. 19 april–2 maj 2021 (Topp 3)

Artiklarna som ligger till grund för analysen togs fram genom följande söksträng i mediearkivet *Retriever*:

```
(Covid* OR Corona*) AND (professor* OR studie*
OR forsk* OR vetenskap* OR docent* OR lektor* OR
doktora* OR odontologie OR teknologie* OR teologie*
OR farmacie* OR veterinärmedicin* OR filosofie*
OR ekonomie* OR agronomie* OR medicin* OR
universit* OR högskol* OR licentia* OR doktor*)
```

TABELL 3: Analyserade artiklar fördelade på ingående medier och tidsperioder.

	20 APR– 3 MAJ 2020 (TOPP 1)	14–27 SEP 2020 (DAL 1)	4–17 JAN 2021 (TOPP 2)	22 FEB– 7 MAR 2021 (DAL 2)	19 APR– 2 MAJ 2021 (TOPP 3)	TOTALT
DN	81	84	79	83	80	407
Aftonbladet	108	118	93	119	111	549
SVT	50	45	31	40	51	217
Totalt	239	247	203	242	242	1 173

Totalt analyserades 1 173 artiklar fördelade enligt Tabell 3. Artiklarna kodades av tre kodare enligt ett fastslaget kodschema (Bilaga B). Kodschemat testades först på ett mindre antal artiklar, varefter gränsdragningar och oklarheter diskuterades och schemat reviderades. Kodningen utfördes självständigt av respektive kodare i Microsoft Excel. Samstämmighet mellan kodare beräknades med Krippendorffs alpha utifrån ett reliabilitetsurval på 100 artiklar. Resultaten från reliabilitetstestet finns i Bi-

laga C. De visar generellt på en god samstämmighet. De variabler där oenigheten mellan kodarna var som störst är *alarmism* och *osäkerhet i forskningsläge* och dessa resultat bör därmed tolkas med viss försiktighet.

De slutliga resultaten överfördes sedan till statistikprogrammet SPSS (version 27) för analyser av frekvens och samband mellan undersökta variabler.

RESULTAT

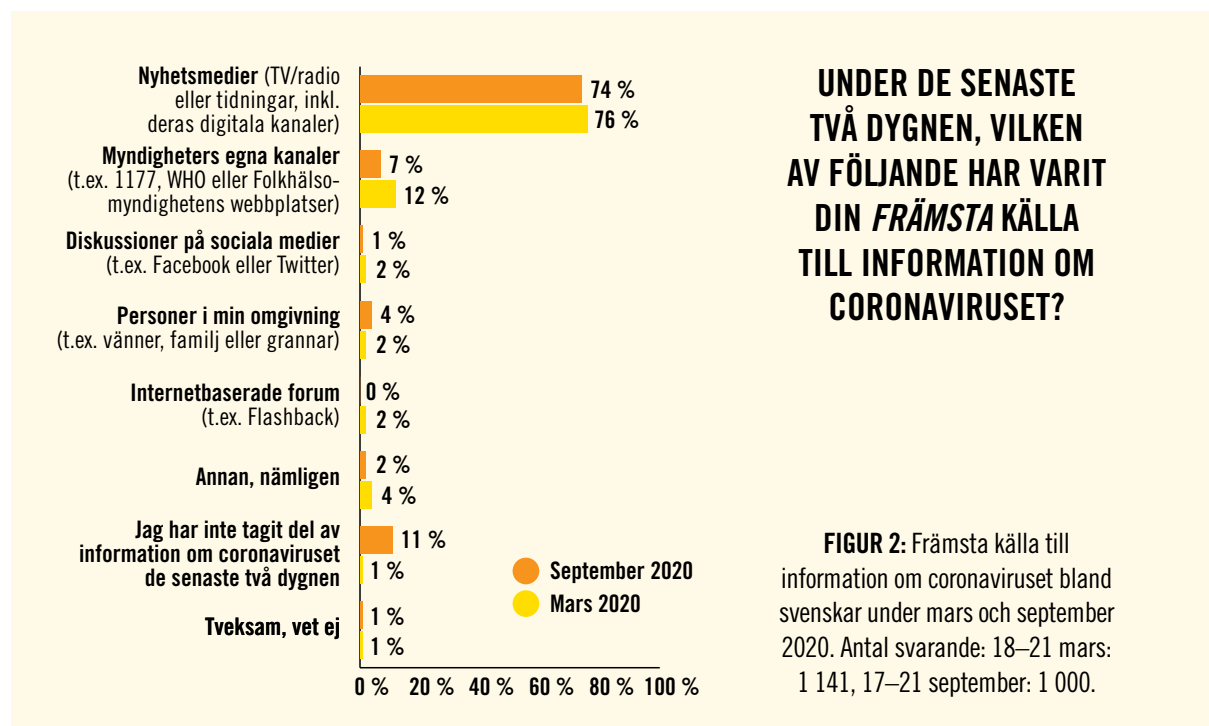
HUR UPPFATTAS RAPPORTERINGEN?

I det här avsnittet redovisas svaren från de 16 attitydmätningarna om svenskars medievanor och uppfattning om corona-rapporteringen. Mätningarna genomfördes under perioden mars 2020–april 2021. Alla frågor ställdes inte vid samtliga mätningar (se Tabell 2, sidan 17).

INFORMATIONSKÄLLOR

Traditionella nyhetsmedier främsta informationskällan (två mättillfällen, mars och september 2020)

Traditionella nyhetsmedier som TV, tidningar och radio var den svenska allmänhetens främsta källa till information om coronaviruset både vid pandemins början i mars 2020 och ett halvår senare i september

(Figur 2). Tre av fyra svenskar (74 respektive 76 procent) angav dessa medier som sin främsta informationskälla vid dessa tillfällen. I mars 2020 angav drygt en av tio (12 procent) att deras främsta informationskälla var *myndigheters egna kanaler*. I september hade siffran sjunkit till sju procent. *Diskussioner i sociala medier* tycks ha haft en mer tillbakadragen roll som informationskälla, och uppgavs vara den främsta källan av endast en procent i mars, respektive två procent i september. Det är dock viktigt att komma ihåg att frågan just gällde den *främsta* informationskällan och att många sannolikt tog del av ett flertal källor.

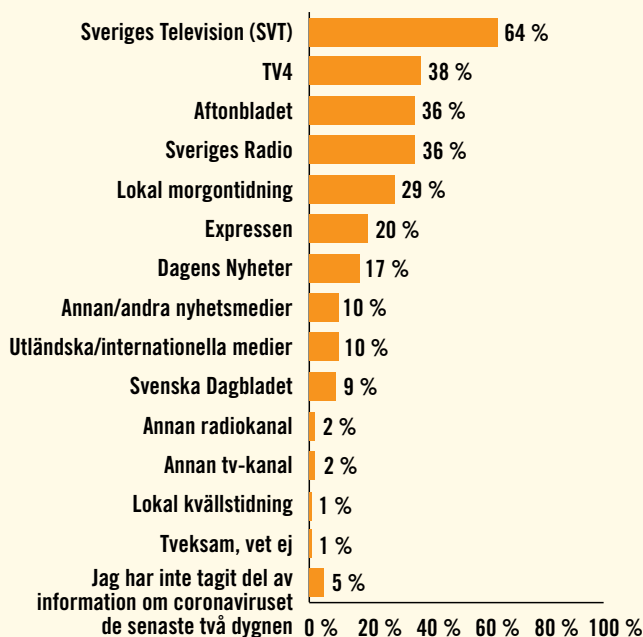
Den största skillnaden mellan dessa båda mätpunkter i pandemins inledning respektive sex månader senare är att en anmärkningsvärt större grupp i september säger sig *inte alls ha tagit del av information om coronaviruset* under den senaste tvådygnsperioden (skillnad på tio procentenheter). Den här tendensen var särskilt stor bland yngre svarande (18–29 år) där närmare en av fem (17 procent) inte hade tagit del av nyheter om viruset i september, jämfört med noll procent i mars. Bland personer som är 65 år eller äldre gick motsvarande andel från noll procent i mars till sju procent i september.

SVT vanligaste nyhetsmediet (13 mättillfällen, mars 2020–april 2021)

Sveriges Television (SVT) är det nyhetsmedium som nått flest med sin rapportering om coronaviruset under hela mätperioden (mars 2020–april 2021). I genomsnitt över mätningarna hade närmare två av tre (64 procent) av de svarande tagit del av SVT:s coronarapportering de senaste två dyggen (Figur 3). Därefter följer *TV4* (38 procent), *Sveriges Radio* och *Aftonbladet* (36 procent), *lokala morgontidningar* (29 procent), *Expressen* (20 procent) och *Dagens Nyheter* (17 procent).

Konsumtionen av corona-relaterade nyheter har varierat en del under perioden, med en mindre andel som tog del av information under juli–september 2020. Det kan sannolikt förklaras av såväl semestertider som en minskad smittspridning under denna period. Den inbördes ordningen mellan nyhetsmedier är relativt konstant över tid (Figur 4).

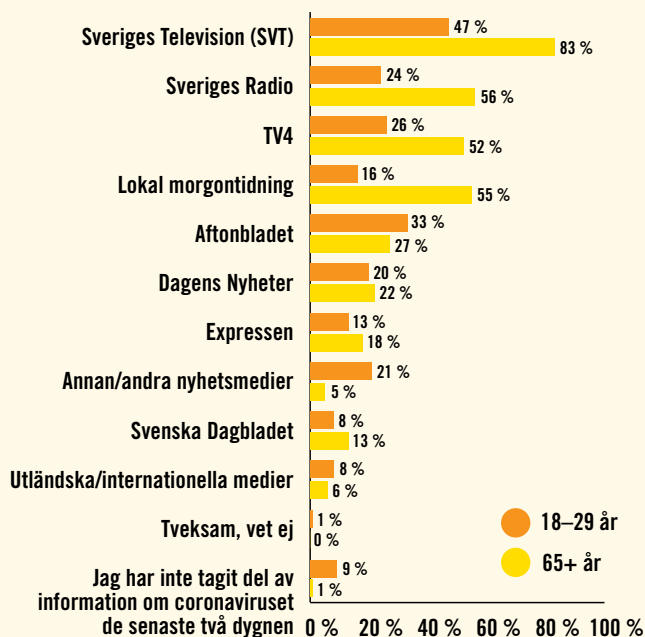
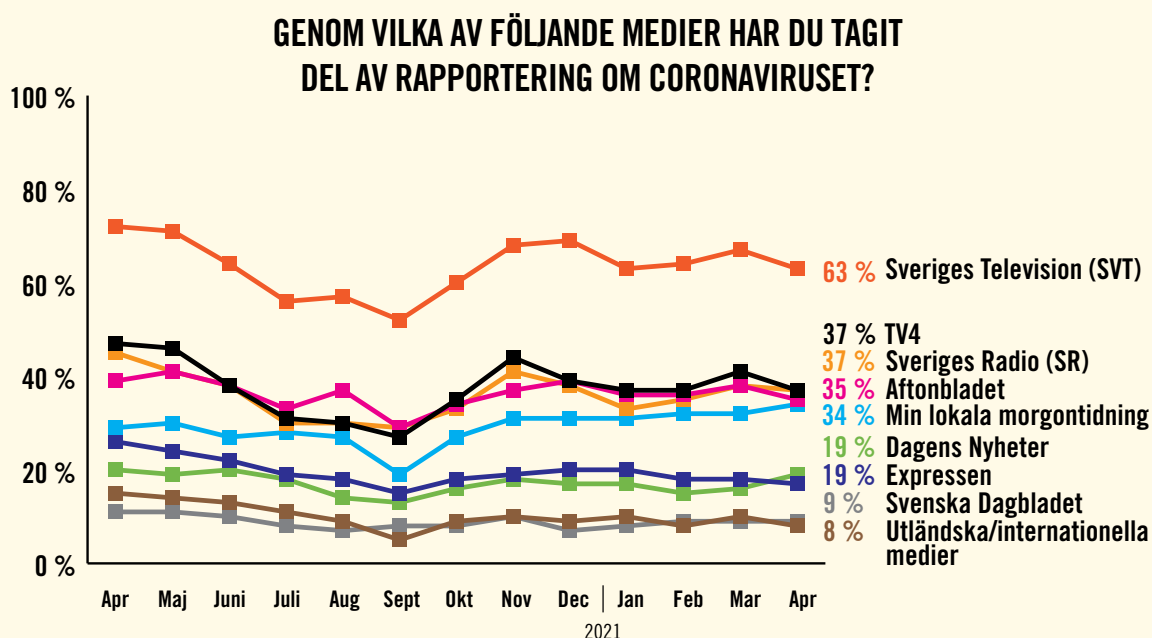
Vilka nyhetsmedier man tar del av skiljer sig tydligt mellan yngre och äldre svarande (Figur 5). Personer som är 65 år eller äldre tar i större utsträckning del av information genom lokala morgontidningar, SVT, Sveriges Radio och TV4 jämfört med övriga svarande medan personer 18–29 år i större utsträck-

GENOM VILKA AV FÖLJANDE NYHETSMEIER HAR DU TAGIT DEL AV INFORMATION OM CORONAVIRUSET DE SENASTE TVÅ DYGNEN?

FIGUR 3: Andel som tagit del av information om coronaviruset genom olika nyhetsmedier. Figuren visar medelvärden för de 13 tillfällen frågan ställts. Antal svarande/tillfälle: 1 000–1 141.

FIGUR 4: Andel som tagit del av information om coronaviruset genom olika nyhetsmedier vid respektive mättillfälle. Antal svarande/tillfälle: 1 000–1 141

FIGUR 5: Andel som tagit del av information om coronaviruset genom olika nyhetsmedier, uppdelat på ålder. Antal svarande: 18–29 år: 210. 65+ år: 275. Frågorna besvarades den 17–22 april 2021.

ning tar del av annan/andra nyhetsmedier eller inte tar del av information om coronaviruset alls. Figuren visar resultat från den sista mätningen i april 2021 men mönstret är representativt för hela mätperioden.

Personer med en universitets- eller högskoleutbildning tar i större utsträckning än övriga del av Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet och utländska/internationella medier. Personer som saknar högre utbildning tar i stället oftare del av information om coronaviruset genom lokala morgontidningar, Aftonbladet och TV4.

Störst förtroende för public service (13 mättilfällen, april 2020–april 2021)

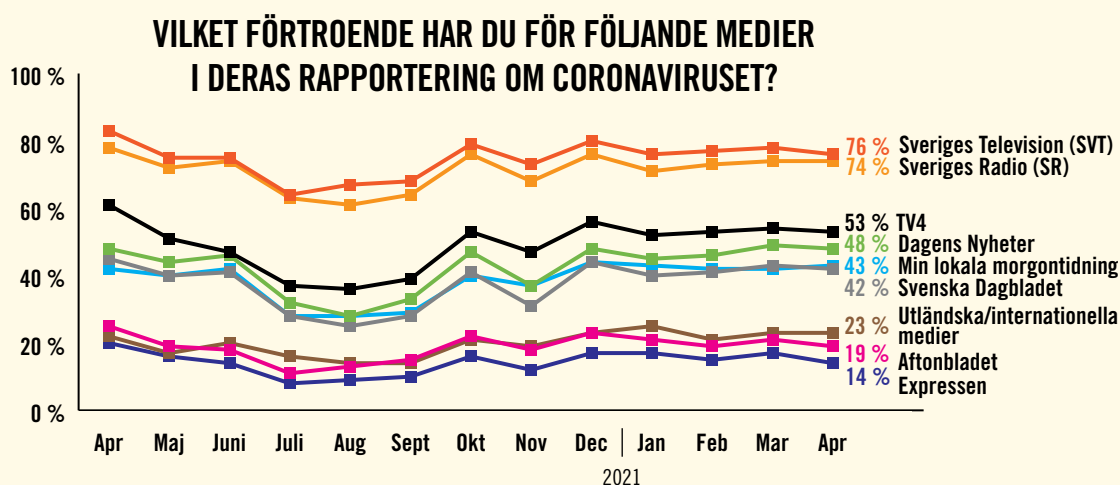
När det gäller allmänhetens förtroende för rapporteringen kan vi urskilja tre grupper bland nyhetsmedierna. Förtroendet är störst för public service-kanaler; tre av fyra säger sig i genomsnitt över mätningarna ha *ganska* eller *mycket stort förtroende* för SVT (75 procent) respektive Sveriges Radio (71 procent). Därefter följer ett mellanskikt bestående av TV4 (49 procent), Dagens Nyheter (42 procent), lokala morgontidningar och Svenska Dagbladet (båda 38 procent). Minst andel med stort förtroen-

de ses för utländska/internationella medier (20 procent), Aftonbladet (19 procent) och Expressen (14 procent). Bland medierna i den sistnämnda gruppen finns dock stora skillnader i andelarna som uppger sig ha *ganska* eller *mycket lite* förtroende. För kvällstidningarna (Aftonbladet och Expressen) uppgår denna andel till en tredjedel av respondenterna, medan motsvarande andel för utländska/internationella medier är en av tio. Däremot är det en större andel som svarar *vet ej* gällande sitt förtroende för utländska/internationella medier.

Män har i större utsträckning än kvinnor *ganska* eller *mycket litet förtroende* för alla nyhetsmedier utom utländska/internationella medier där det inte är någon skillnad mellan könen. Samma mönster syns vid jämförelse mellan sympatisörer till Sverigedemokraterna och övriga partisympatier, där SD-sympatisörerna i större utsträckning än övriga har litet förtroende för alla medier utom Expressen och utländska/internationella medier.

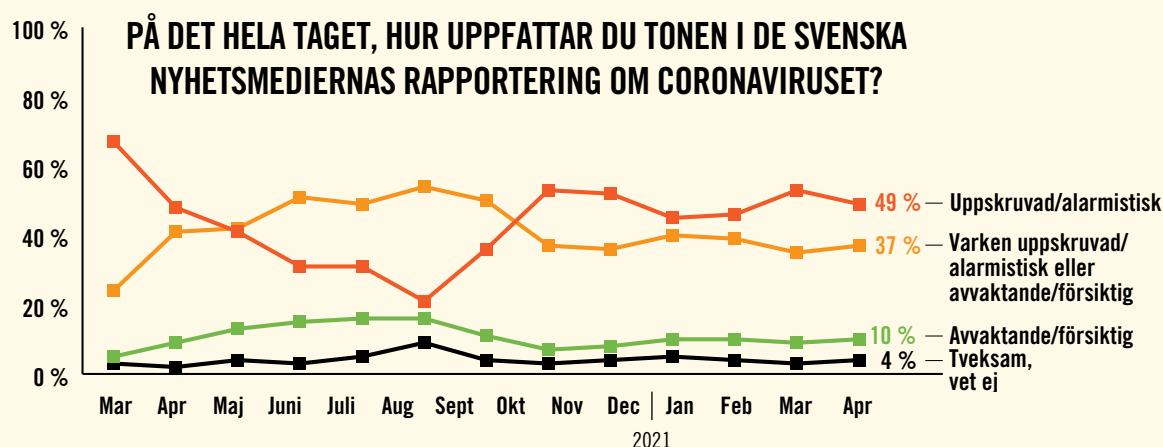
Sett över tid följer nyhetsmediernas förtroendekurvor varandra ganska jämnt (Figur 6). Från april 2020 så minskade förtroendet för alla medier till augusti/september då det steg igen för att sedan plana ut. Sannolikt beror minskningen i andelen med *gan-*

FIGUR 6: Förtroende för olika nyhetsmediers rapportering om coronaviruset. Figuren visar andel som har ganska eller mycket stort förtroende (Femgradig skala: Mycket stort, Ganska stort, Varken stort eller litet, Ganska litet, Mycket litet). Antal svarande vid mätningarna varierade mellan 1 000–1 002 personer.

FIGUR 7: Uppfattning av tonen i svenska nyhetsmediers rapportering om coronaviruset. Figuren visar hopslagna andelar för dem som svarar ganska eller mycket uppskruvad/alarmistisk resp. avvaktande/försiktig. Antal svarande vid mätningarna varierade mellan 1 000–1 002 personer.

ska eller *mycket högt* förtroende under sommaren 2020 på en minskad nyhetskonsumention under semesterperioden (se Figur 4). Antagandet stärks av att andelen som svarade *vet ej/ingen uppfattning* ökade under augusti/september, medan andelen med litet förtroende varit relativt jämn under hela mätperioden.

När vi jämför nyhetsmediernas inbördes ordning för *förtroende* respektive *användning* framträder vissa skillnader – särskilt i morgon- och kvällstidningarnas placering. Förhållandevis små andelar har stort förtroende för coronarapporteringen i Aftonbladet (19 procent i genomsnitt över mätningarna) respektive Expressen (14 procent), jämfört med Svenska Dagbladet (38 procent) eller Dagens Nyheter (42 procent). Samtidigt är det en större andel som tar del av rapporteringen i kvällstidningarna.

INNEHÅLLET I RAPPORTERINGEN

Föränderligt tonläge i rapporteringen (13 mättillfällen, mars 2020–april 2021)

Allmänhetens uppfattning om tonen i nyhetsrapporteringen har förändrats under pandemins gång (Figur 7). I mitten av mars 2020 uppfattade två

tredjedelar (67 procent) tonen som *ganska* eller *mycket uppskruvad/alarmistisk*. En betydligt mindre andel (5 procent) ansåg att den var *ganska* eller *mycket avvaktandeförsiktig*, medan en av fyra (24 procent) uppfattade den som *varken uppskruvad/alarmistisk eller avvaktandeförsiktig*. Under våren och sommaren sjönk andelen som uppfattade tonen som uppskruvad/alarmistisk hela 46 procentenheter till en nivå på 21 procent i september. I slutet av hösten steg andelen igen med en ytterligare mindre nedgång i januari 2021. Andelen som uppfattar tonen som *ganska* eller *mycket avvaktandeförsiktig* har inte förändrats lika mycket utan har rört sig mellan 5 och 16 procent under hela mätperioden.

Sympatisörer till Moderaterna uppfattar tonen som uppskruvad/alarmistisk i något större utsträckning jämfört med befolkningen i stort. Motsvarande uppfattar sympatisörer till Sverigedemokraterna tonen som avvaktande/försiktig i större utsträckning än andra. Personer som är 65 år eller äldre uppfattar också rapporteringen som uppskruvad/alarmistisk i något större utsträckning än genomsnittet.

Olika partisympatier

– olika åsikter om innehållet

(tre mättillfällen, april 2020–september 2020)

I april 2020 anser 71 procent av den svenska allmänheten att de i *ganska* eller *mycket stor utsträckning* får den information de behöver i svenska mediers rapportering om coronaviruset (Figur 8). I juni har siffran sjunkit till 61 procent, och i september 2020 har den stigit något, till 64 procent. Vid de tre mättillfällena anser ungefär hälften av de svarande att rapporteringen i *ganska* eller *mycket stor utsträckning* är transparent och ger utrymme för olika perspektiv/ståndpunkter.

Vid en närmare granskning visar sig dock uppfattningen variera stort mellan olika politiska sympatier. I april-mätningen anser endast 41 procent bland sympatisörer till Sverigedemokraterna att medierna tillgodoser deras informationsbehov, jämfört med till exempel de som sympatiserar med Socialdemokraterna (73 procent) eller Moderaterna (63 procent). Det är också en betydligt mindre andel bland SD-sympatisörer som anser att bevakningen är *transparent* (34 procent) eller att den ger utrymme för *olika perspektiv* (26 procent), jämfört med S-sympatisörer (68 respektive 57 procent) och M-sympatisörer (51 respektive 39 procent) (Figur 9).

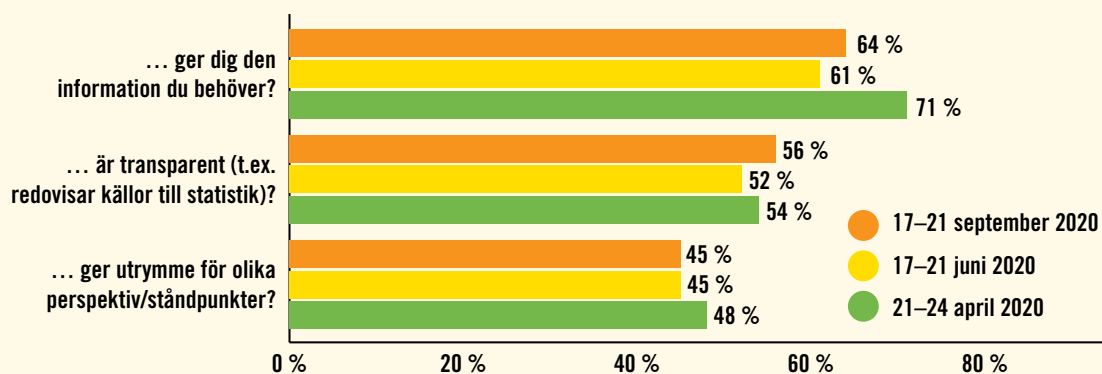
YRKESGRUPPER I RAPPORTERINGEN

Ökad oenighet bland politiker

Under hela mätperioden har svenskar uppfattat läkare och annan sjukvårdspersonal som den yrkesgrupp som är mest samstämmig när det gäller hanteringen av corona-pandemin i Sverige (82 procent uppfattar dessa som *ganska* eller *mycket samstämmiga* i genomsnitt över mätningarna). Under våren och sommaren 2020 uppfattades myndighetspersoner som betydligt mer samstämmiga än forskare, men sedan slutet av 2020 har dessa grupper närmast sig varandra (Figur 10) (knappt 70 procent uppfattar respektive grupp som *ganska* eller *mycket samstämmiga* vid den sista mätningen i april 2021). Motsvarande siffra för journalister har legat på låga 41 procent i genomsnitt under mätperioden. Politiker utmärker sig som den grupp där svenska folket har uppfattat att samstämmigheten har svängt kraftigast under pandemin. Från att en majoritet (64 procent) uppfattade politiker som *ganska* eller *mycket samstämmiga* i april 2020 sjönk siffran snabbt till 40 procent i juni samma år. Nästa ras skedde i december 2020 då politiker för första gången uppfattades som mindre samstämmiga än journalister. SD-sympatisörer är gruppen som

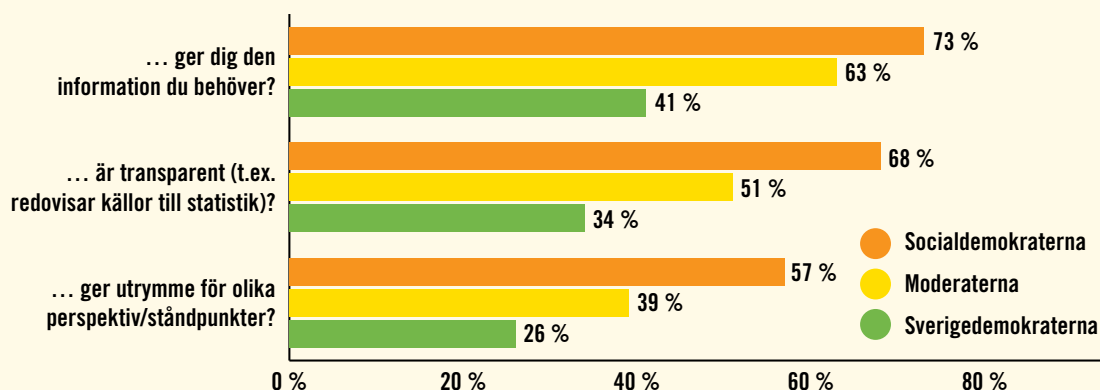
FIGUR 8: Uppfattning om innehållet i rapporteringen om coronaviruset. Figuren visar andel som svarar ganska eller mycket stor utsträckning (Femgradig skala: Mycket stor, Ganska stor, Varken stor eller liten, Ganska liten, Mycket liten). Antal svarande: 21–24 april: 1 000, 17–21 juni: 1 000, 17–21 september: 1 000.

ÖVERLAG, I VILKEN UTSTRÄCKNING TYCKER DU ATT RAPPORTERINGEN OM CORONAVIRUSET I SVENSKA MEDIER ...

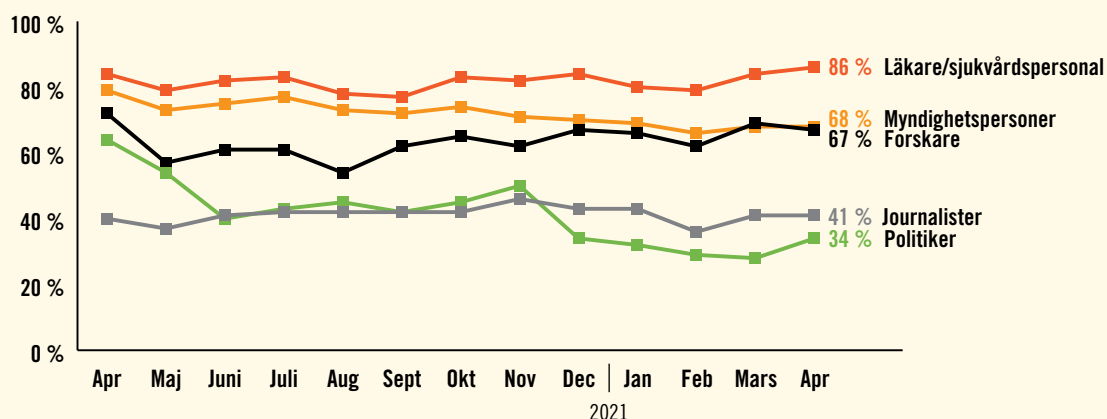
FIGUR 9: Uppfattning om innehållet i rapporteringen om coronaviruset, uppdelat på partisympatier till Moderaterna, Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna. Figuren visar andel som svarar ganska eller mycket stor utsträckning (Femgradig skala: Mycket stor, Ganska stor, Varken stor eller liten, Ganska liten, Mycket liten). Frågorna besvarades den 17–21 september 2020.

**ÖVERLAG, I VILKEN UTSTRÄCKNING TYCKER DU ATT
RAPPORTERINGEN OM CORONAVIRUSET I SVENSKA MEDIER ...**

FIGUR 10: Uppfattning om samstämmighet inom olika yrkesgrupper när det gäller hanteringen av corona-pandemin i Sverige. Figuren visar andel som svarar ganska eller mycket samstämmiga (Fyrgradig skala: Mycket samstämmiga, Ganska samstämmiga, Inte särskilt samstämmiga, Inte alls samstämmiga). Antal svarande vid mätningarna varierade mellan 1 000–1 002 personer.

ÖVERLAG, HUR SAMSTÄMMIGA UPPFATTAR DU ATT FÖLJANDE SVENSKA YRKESGRUPPER ÄR NÄR DET GÄLLER HANTERINGEN AV CORONA-PANDEMIN I SVERIGE?

genomgående uppfattar politikerna som minst samstämmiga. I april 2020 ser 41 procent av SD-sympatisörer politiker som *ganska* eller *mycket samstämmiga*,

jämfört med 64 procent bland befolkningen i stort; i april 2021 är motsvarande andelar 23 procent respektive 34 procent.

Störst förtroende för sjukvårdspersonal

Den yrkesgrupp som flest svenskar har stort förtroende för är läkare och annan sjukvårdspersonal (i medeltal 90 procent har *ganska* eller *mycket stort förtroende* under mätperioden), följt av forskare (85 procent), myndighetspersoner (63 procent), politiker (28 procent) och journalister (20 procent) (Figur 11).

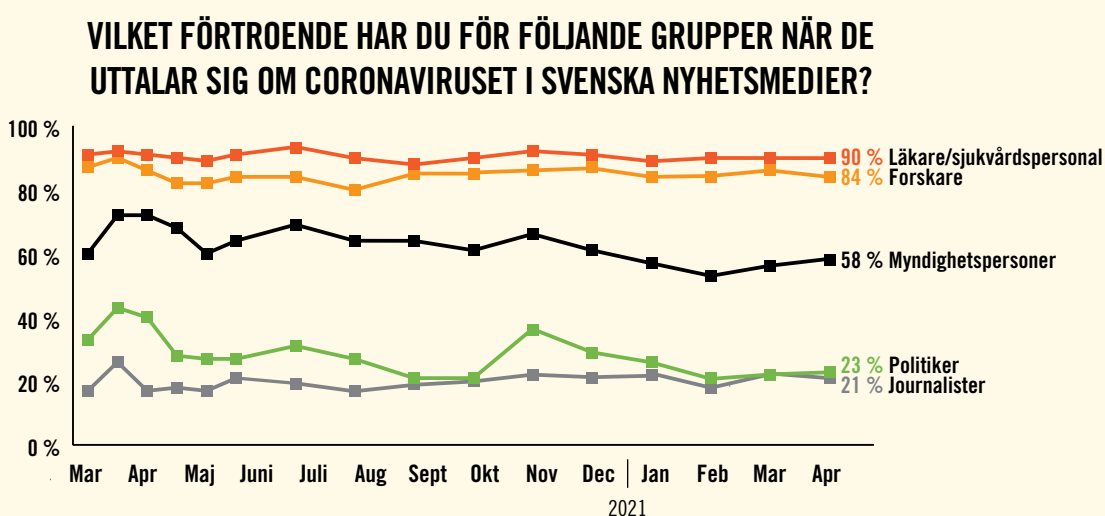
Förtroendet för forskare som uttalar sig om coronaviruset i nyhetsrapporteringen har legat mellan 80 och 90 procent under hela mätperioden. Kvinnor har ett något större förtroende för forskare än män (87 jämfört med 81 procent i april 2021 och 93 jämfört med 87 procent i april 2020). Det finns också en skillnad med avseende på utbildningsnivå där personer med universitets- eller högskoleutbildning har större förtroende för forskare än personer utan sådan utbildning (87 respektive 79 procent i april 2021 och 93 respektive 87 procent ett år tidigare).

I jämförelse med myndighetspersoner, forskare och sjukvårdspersonal så har förtroendet för politiker varit lågt under mätperioden. Dock skedde en kraftig uppgång i förtroendet för politiker i no-

vember 2020 (15 procentenheter). En möjlig förklaring skulle kunna vara att regeringen dagen innan novembermätningen hade presenterat kraftiga skärpningar av de rådande restriktionerna där bland annat taket för allmänna sammankomster och offentliga tillställningar sänktes från 50 personer till 8 personer. Förtroendeuppgången var särskilt tydlig bland sympatisörer till Socialdemokraterna, där andelen med stort förtroende ökade från 39 till 57 procent.

Svenskarnas förtroende för journalister som uttalar sig om coronaviruset är lågt jämfört med andra yrkesgrupper. I genomsnitt över mätningarna är det endast en av fem (20 procent) som har *ganska* eller *mycket stort förtroende* för journalister när de uttalar sig om coronaviruset i svenska medier. I april 2021 uppger 37 procent att de har *ganska* eller *mycket litet förtroende* för journalister. Mönstret är likadant under hela mätperioden och ett år dessförinnan (i april 2020) hade 34 procent litet förtroende för journalister. Bland män har nästan varannan (44 procent) litet förtroende för journalister jämfört med 29 procent bland kvinnor i april 2021 (40 respektive 29 procent ett år innan). Bland

FIGUR 11: Förtroende för olika yrkesgrupper när de uttalar sig om coronaviruset i svenska nyhetsmedier. Figuren visar andel som har ganska eller mycket stort förtroende (Femgradig skala: Mycket stort, Ganska stort, Varken stort eller litet, Ganska litet, Mycket litet). Antal svarande vid mätningarna varierade mellan 1 000–1 002 personer.

sympatisörer till Socialdemokraterna har 28 procent stort förtroende för journalister i april 2021, att jämföra med sympatisörer till Moderaterna (14

procent) eller Sverigedemokraterna (9 procent). Även detta är ett mönster som sett liknande ut under hela mätperioden.

HUR HAR RAPPORTERINGEN SETT UT?

I det här avsnittet redovisas resultat från en innehållsanalys av rapporteringen i webbupplagan av Aftonbladet, Dagens Nyheter och SVT under fem tidsperioder (tre toppar och två dalar i smittspridningen) mellan april 2020 och maj 2021. Eftersom urvalet enbart består av artiklar med koppling till forskning och/eller forskare (se söksträng i metodavsnittet på sid 18) kan resultaten inte ses som representativa för corona-rapporteringen i stort. Som jämförelse kan vi nämna att artiklarna i vårt urval motsvarar ungefär en fjärdedel av alla artiklar som omnämner corona eller covid i samma medier och tidsperioder.

Totalt består urvalet av 1 173 artiklar. Artiklarnas fördelning över de tre medierna och tidsperioderna framgår av Tabell 3, sidan 19. Textmängden i de analyserade artiklarna uppgår i genomsnitt till cirka 650 ord.

GENRE OCH TYP AV ARTIKLAR

Sju av tio (72 procent) av det totala antalet artiklar utgörs av *nyhetsartiklar*, som därmed är den vanligaste genren i det analyserade materialet. Därefter kommer *krönikor* (13 procent) och *debattartiklar* (5 procent). Övriga kategorier (till exempel *ledare* och *insändare*) uppgår till mellan 1–2 procent vardera.

Ungefär tre av fyra artiklar (74 procent) är av *rapporterande* karaktär, medan 14 procent är *kommenterande* och 8 procent i huvudsak är *argumenterande*. Andelen artiklar som har ett *granskande* perspektiv uppgår endast till knappt en procent.

Materialet från DN består av en betydligt mindre andel nyhetsartiklar jämfört med Aftonbladet och SVT. I stället återfinns i DN en större andel krönikor och debattartiklar. Det återspeglas också i att DN-artiklarna i större utsträckning är *kommenterande* och *argumenterande* än artiklarna i Aftonbladet och SVT (Tabell 4).

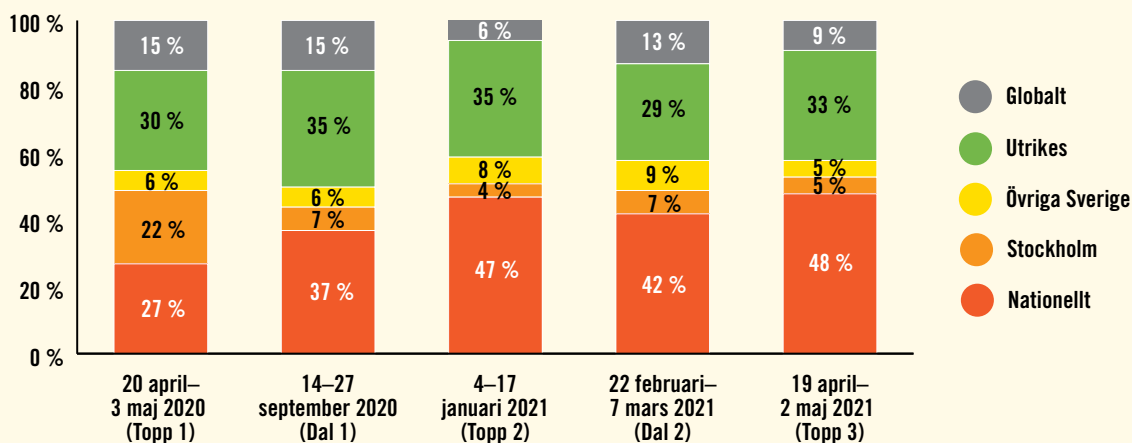
TABELL 4: Andel artiklar av olika typ i Aftonbladet, DN och SVT.

	AFTONBLADET	DN	SVT
Rapporterande	86 %	52 %	84 %
Kommenterande	7 %	25 %	7 %
Argumenterande	4 %	18 %	1 %
Granskande	0 %	1 %	1 %
Övrigt	3 %	4 %	7 %

TABELL 5: Andel artiklar av olika typ i de fem tidsperioderna.

	20 APR– 3 MAJ 2020 (TOPP 1)	14–27 SEP 2020 (DAL 1)	4–17 JAN 2021 (TOPP 2)	22 FEB– 7 MAR 2021 (DAL 2)	19 APR– 2 MAJ 2021 (TOPP 3)
Rapporterande	84 %	75 %	73 %	65 %	72 %
Kommenterande	8 %	13 %	11 %	18 %	17 %
Argumenterande	6 %	7 %	11 %	9 %	7 %
Granskande	2 %	1 %	-	1 %	0 %
Övrigt	-	4 %	4 %	7 %	4 %

FIGUR 12: Artiklarnas geografiska fokus i respektive tidsperiod.

Den första tidsperioden (topp 1) präglades av en större andel rapporterande artiklar, och mindre andelar kommenterande respektive argumenterande, jämfört med senare tidsperioder. Dock ser vi ingen systematisk skillnad i fördelningen på artikeltyper när vi jämför toppar och dalar i smittspridningen (Tabell 5).

Cirka en av tjugo artiklar (5 procent) hänvisar till en presskonferens som informationskälla. Denna andel är relativt konstant över de fem tidsperioderna och i de tre medierna.

GEOGRAFISKT FOKUS

Den största andelen artiklar i materialet (40 procent) rör Sverige *nationellt*. Sammanslaget med *lokala/regionala* nyheter blir den totala andelen inrikesnyheter 55 procent. Därefter kommer *utrikesnyheter*, som utgör ungefär var tredje artikel (32 procent). Tio procent av artiklarna har ett *globalt* perspektiv, vilket innebär att de varken begränsas till inrikes eller utrikes – exempelvis pandemins påverkan på klimatet.

TABELL 6: Förekomst av fokusämnen i artiklarna. Ämnen som inte står med i tabellen förekom alla i mindre än en procent av artiklarna.

Ämne	ANDEL
Restriktioner och riktlinjer	9 %
Smittspridning	9 %
Vaccin	9 %
Situationen på sjukhusen	8 %
Politik	6 %
Ny forskning	5 %
Ekonomi	5 %
Risikfaktorer	4 %
Dödstal	4 %
Symtom	3 %
Kultur	3 %
Immunitet	2 %
Provtagning	2 %
Skolor	2 %
Tekniska lösningar	2 %
Klimat	2 %
Sport	2 %
Mutationer	2 %
Trump	2 %
Medierapportering	1 %

I början av pandemin var det en markant större andel artiklar som fokuserade på Stockholmsområdet jämfört med övriga Sverige – 22 procent respektive 6 procent i april/maj 2020. Andelen med Stockholmsfokus ligger därefter mellan 4 och 7 procent i efterföljande perioder. Artiklar om övriga Sverige utgör mellan 5 och 9 procent i samtliga fem tidsperioder.

Aftonbladet har en något mindre andel nationella nyheter, och en något större andel utrikesnyheter och nyheter från övriga Sverige, jämfört med DN och SVT.

ÄMNEN I ARTIKLARNA

Artiklarna spänner över ett stort antal olika fokusämnen. För varje artikel har vi kodat upp till tre ämnen som har en framträdande plats i artikeln. De vanligast förekommande ämnena är *restriktioner/riktlinjer*, *smittspridning* och *vaccin* (som alla förekommer i 9 procent av artiklarna). Andra vanligt förekommande ämnen är *situationen på sjukhusen* (8 procent) och *politik* (6 procent). *Ny forskning* och *ekonomi* får också relativt stor uppmärksamhet och förekommer båda i 5 procent av artiklarna (Tabell 6).

Nyheter som rör *vaccin* blir markant vanligare från januari 2021, medan *smittspridning* ges större utrymme i början av pandemin (Tabell 7).

Vi ser inga nämnvärda skillnader mellan de tre medierna vad gäller fördelningen av fokusämnen i deras rapportering.

SVERIGES STRATEGI

Sverige valde en delvis annan strategi för att hantera coronapandemin jämfört med många andra länder. Till skillnad från de flesta länder höll exempelvis svenska grundskolor öppet under hela mätperioden. Ett annat exempel är användningen av munskydd, där svenska myndigheter valde att rekommendera detta betydligt senare än flera andra länder.

Samtliga artiklar i vårt urval handlar om coronapandemin och forskning/forskare. Bland dessa nämner totalt knappt 15 procent den svenska strategin, oftast med en neutral vinkel. I de artiklar där Sveriges strategi värderas är en negativ vinkel något mer förekommande än en positiv vinkel (3 respektive 1 procent). Den svenska strategin lyfts oftast i krönikor och insändare.

Andelen artiklar som tar upp den svenska strategin är störst i början av pandemin, april/maj 2020 (topp 1). Då omnämndes Sveriges strategi i

TABELL 7: De vanligaste fokusämnena för artiklar i olika tidsperioder. De vanligast förekommande ämnena i respektive period är markerade med orange.

	20 APR– 3 MAJ 2020 (TOPP 1)	14–27 SEP 2020 (DAL 1)	4–17 JAN 2021 (TOPP 2)	22 FEB– 7 MAR 2021 (DAL 2)	19 APR– 2 MAJ 2021 (TOPP 3)
Restriktioner och riktlinjer	11 %	11 %	10 %	9 %	7 %
Smittspridning	12 %	10 %	7 %	7 %	8 %
Vaccin	1 %	3 %	13 %	11 %	16 %
Situationen på sjukhusen	9 %	7 %	8 %	4 %	10 %
Politik	3 %	9 %	5 %	7 %	7 %
Ny forskning	7 %	4 %	3 %	6 %	5 %

TABELL 8: Andel artiklar som omnämner och värderar Sveriges strategi vid olika tidsperioder.

	20 APR– 3 MAJ 2020 (TOPP 1)	14–27 SEP 2020 (DAL 1)	4–17 JAN 2021 (TOPP 2)	22 FEB– 7 MAR 2021 (DAL 2)	19 APR– 2 MAJ 2021 (TOPP 3)
NEJ (nämns inte)	80 %	89 %	83 %	90 %	88 %
JA (nämns totalt)	20 %	11 %	17 %	10 %	12 %
– Nämns positivt	2 %	2 %	1 %	0 %	0 %
– Nämns negativt	3 %	2 %	8 %	3 %	3 %
– Nämns både positivt och negativt	6 %	2 %	2 %	2 %	3 %
– Nämns neutralt	9 %	5 %	6 %	5 %	5 %

20 procent av artiklarna, huvudsakligen neutralt (Tabell 8). I januari 2021 (topp 2) nämns Sveriges strategi med en negativ vinkel i hela 8 procent av artiklarna, detta att jämföra med övriga perioder då motsvarande andel ligger på 2–3 procent. I övrigt finns inga markanta skillnader över tid.

Den svenska strategin nämns något oftare i DN (18 procent) än i Aftonbladet (12 procent) och SVT

(12 procent). För att få veta om dessa skillnader beror på att DN har en större andel krönikor och ledartiklar jämfört med Aftonbladet och SVT gjordes motsvarande analys på enbart nyhetsartiklar. Även i dessa tas svenska strategin upp oftare i DN (16 procent) än i Aftonbladet (10 procent) och SVT (12 procent).

TABELL 9: Andel artiklar med en lugnande eller alarmerande ton vid olika tidsperioder.

	20 APR– 3 MAJ 2020 (TOPP 1)	14–27 SEP 2020 (DAL 1)	4–17 JAN 2021 (TOPP 2)	22 FEB– 7 MAR 2021 (DAL 2)	19 APR– 2 MAJ 2021 (TOPP 3)
Klart/Övervägande alarmerande	25 %	17 %	18 %	22 %	17 %
Klart/Övervägande lugnande	7 %	13 %	12 %	8 %	9 %
Lika delar alarmerande och lugnande	2 %	4 %	5 %	2 %	1 %
Varken alarmerande eller lugnande	66 %	66 %	65 %	68 %	73 %

TONEN I ARTIKLARNA

Tonen i de tre mediernas rapportering kring coronapandemin och forskning är övervägande neutral. Ungefär 70 procent är vare sig alarmerande eller lugnande, medan var femte artikel (20 procent) har alarmerande inslag och var tionde artikel (10 procent) har en lugnande ton. Nyhetsartiklar har i högre utsträckning en neutral ton jämfört med exempelvis debattartiklar och krönikor.

Tonen i rapporteringen skiljer sig inte nämnvärt mellan de olika perioderna (Tabell 9).

DN har en något större andel artiklar med klart/övervägande alarmerande ton jämfört med Aftonbladet och SVT (25 respektive 19 och 13 procent). När motsvarande analys görs på enbart nyhetsartiklar ses ingen nämnvärd skillnad i ton mellan medierna.

Exempel på/citat från lugnande artikel: *Majoriteten av äldre coronasjuka på slutenvård överlever*, Aftonbladet 2020-04-21.

” Att äldre löper betydligt större risk än andra att bli så pass allvarligt sjuka av covid-19 att de dör är vid det här laget välkänt. Men preliminär statistik som SVT Nyheter tagit fram från Region Stockholm visar på betydligt mer positiva nyheter än många nog vågat tro. Sju av tio

coronasmittade patienter inom den geriatriska slutenvården, specialiserad vård för akuta och kroniska sjukdomar till följd av åldrande, blir nämligen friska igen. En klar majoritet, med andra ord.”

Exempel på/citat från alarmerande artikel: *Pisachef: Pandemin förödande för vissa elever*, Aftonbladet 2021-01-17.

” I den kommande Pisastudien ställs frågor om hur pandemin specifikt förändrat undervisningen och påverkat eleverna. Enligt Andreas Schleicher har studiemotiverade elever med stabila hemförhållanden sannolikt klarat sig ganska väl. – Men de elever som behöver mycket vägledning av sina lärare, som inte har föräldrar som kan hjälpa dem och som saknar digitala resurser – för dem är skolstängningar förödande. För många elever med trassliga hemförhållanden är skolan den fasta punkten. Det har pandemin tydliggjort, och därför kommer den att lämna djupa spår i elevers mående, säger Andreas Schleicher till TT.”

NY OCH OSÄKER FORSKNING

Ny forskning produceras, rapporteras och diskuteras kontinuerligt under covid-19-pandemin. I det analyserade materialet rapporterar ungefär var femte artikel (20 procent) om nya forskningsrön. Detta var särskilt vanligt i den första tidsperioden (april/maj 2020) (Tabell 10). En stor andel av dessa handlade då om preliminära resultat från pågående forskning. I de senare tidsperioderna ser vi en mindre andel artiklar om ny forskning, men de rör nu i större utsträckning forskning som är publicerad i namngivna eller icke-namngivna källor (Tabell 11). Nya forskningsrön lyfts oftast i nyhetsartiklar eller ledare.

SVT rapporterar om nya forskningsrön i större

utsträckning än Aftonbladet och DN (31 respektive 16 och 15 procent).

Osäkerhet i forskningsläget tas upp i ungefär var femte artikel totalt sett. Sådan osäkerhet kan till exempel vara om artikeln redovisar att två studier drar olika slutsatser; eller om det uttryckligt nämns att det saknas forskning. Det är dock stor skillnad mellan den första tidsperioden (april/maj 2020) och de efterföljande perioderna: Andelen artiklar som tar upp osäkerhet i den första perioden är 44 procent, att jämföra med 12–14 procent i de senare tidsperioderna. Det är ingen större skillnad mellan de tre medierna i vilken utsträckning de tar upp osäkerhet i forskningsläget men SVT tar upp det i något större utsträckning

TABELL 10: Andel artiklar som omnämner nya forskningsrön i de fem tidsperioderna.

	20 APR– 3 MAJ 2020 (TOPP 1)	14–27 SEP 2020 (DAL 1)	4–17 JAN 2021 (TOPP 2)	22 FEB– 7 MAR 2021 (DAL 2)	19 APR– 2 MAJ 2021 (TOPP 3)
Nej – nya forskningsrön presenteras inte	74 %	85 %	87 %	81 %	81 %
Ja – nya forskningsrön presenteras	26 %	15 %	13 %	19 %	19 %

TABELL 11: Källor som anges för nya forskningsrön i de fem tidsperioderna (andel av artiklar där nya forskningsrön presenteras).

	20 APR– 3 MAJ 2020 (TOPP 1)	14–27 SEP 2020 (DAL 1)	4–17 JAN 2021 (TOPP 2)	22 FEB– 7 MAR 2021 (DAL 2)	19 APR– 2 MAJ 2021 (TOPP 3)
Namngiven tidskrift	12 %	33 %	31 %	32 %	26 %
Ej namngiven tidskrift	-	27 %	23 %	21 %	16 %
Oklar tidskrift/ annan källa	31 %	27 %	31 %	26 %	47 %
Preliminära resultat från pågående forskning	58 %	13 %	15 %	21 %	11 %

TABELL 12: Andel förekommande forskare från olika forskningsområden i artiklar under respektive tidsperiod.

	20 APR– 3 MAJ 2020 (TOPP 1)	14–27 SEP 2020 (DAL 1)	4–17 JAN 2021 (TOPP 2)	22 FEB– 7 MAR 2021 (DAL 2)	19 APR– 2 MAJ 2021 (TOPP 3)
Medicin	85 %	69 %	71 %	82 %	67 %
Naturvetenskap	10 %	8 %	4 %	2 %	5 %
Teknik	1 %	2 %	1 %	2 %	4 %
Samhällsvet	2 %	18 %	18 %	13 %	22 %
Humaniora	2 %	2 %	5 %	-	1 %
Tvårvetenskap	-	1 %	1 %	1 %	-

(24 procent) jämfört med Aftonbladet och DN (båda 19 procent).

Artiklar som tar upp osäkerhet i forskningsläget har i något större utsträckning en alarmerande ton än övriga. Bland artiklar som är *klart* eller *övervägande alarmerande* tar 28 procent upp osäkerhet i forskningsläget. Motsvarande andel bland artiklar som är *klart* eller *övervägande lugnande* är 20 procent.

FORSKARE OCH ANDRA PERSONER I RAPPORTERINGEN

Som en del av vår analys har vi undersökt vilka personer som intervjuas eller på annat sätt kommer till tals i artiklarna. I fall där många personer förekommer i samma artikel har de tre mest framträdande kodats.

Då studien fokuserar på mediernas rapportering om coronaviruset och forskning/forskare är det inte oväntat att just forskare är den grupp som oftast kommer till tals i artiklarna. Forskarna utgör 24 procent av det totala antalet personer som kommer till tals, att jämföra med nästföljande grupperna myndighetsrepresentanter (20 procent) och journalister (11 procent). Forskare förekommer betydligt oftare i SVT (39 procent) än i DN (22 procent) och Aftonbladet (22 procent). De syns också flitigt i debattartiklar (43 procent av det totala antalet per-

soner i debattartiklar), medan journalister oftast kommer till tals i ledartiklar och privatpersoner främst gör sina röster hörda bland insändare. Inom genren nyhetsartiklar är forskare och myndighetsrepresentanter de yrkesgrupper som förekommer oftast. Journalister förekommer oftare i DN, vilket sannolikt förklaras av att de format där journalister oftast framträder (ledare och krönikor) utgör en större andel av DN:s rapportering jämfört med Aftonbladet och SVT. Förekomsten av privatpersoner i artikelmaterial var som störst i den första tidsperioden (april/maj 2020), i övrigt ses inga tydliga förändringar över tid gällande vilka som kommer till tals i artiklarna.

Bland de forskare som förekommer i rapporteringen rör det sig i tre av fyra fall (76 procent) om forskare från det medicinska området. Samhällsvetenskapliga forskare får näst mest utrymme (14 procent), följt av forskare inom naturvetenskap (6 procent). Forskare från övriga forskningsområden (teknik, humaniora, tvärvetenskap) förekommer endast i marginell utsträckning. Sett över de olika tidsperioderna är medicinska forskare särskilt dominerande i den första tidsperioden (april/maj 2020) då de utgjorde 85 procent av den totala andelen forskare. Från och med den andra tidsperioden (september 2020) minskar andelen medicinska forskare till förmån för forskare från samhällsvetenskapliga ämnen (Tabell 12).

TABELL 13: De tre vanligaste ämnena för artiklar där forskare från medicin, naturvetenskap och samhällsvetenskap förekommer. Parenteser visar hur stor andel ämnet utgör av alla artiklar forskare från respektive område förekommer i.

Forskningsområde	MEDICIN	NATURVETENSKAP	SAMHÄLLSVETENSKAP
Vanligaste ämnen	Smittspridning (17 %)	Smittspridning (31 %)	Politik (24 %)
	Vaccin (15 %)	Klimat (13 %)	Ekonomi (16 %)
	Immunitet (9 %)	Symtom (6 %)	Vaccin (9 %)

I *nyhetsartiklar* är åtta av tio forskare från det medicinska området, medan en av tio är samhällsvetare. Det är en tydlig skillnad jämfört med *debattartiklar* där 32 procent av forskarna är samhällsvetare och 46 procent kommer från medicinska discipliner. Samhällsvetenskapliga forskare förekommer också i DN i större utsträckning än Aftonbladet eller SVT. Det förklaras till stor del av att DN har störst andel debattartiklar av de tre medierna.

Artiklar med medicinska forskare tar både upp *nya forskningsrön* och *osäkerhet i forskningsläget* i större utsträckning än artiklar med samhällsvetenskapliga forskare. De vanligaste ämnena i artiklar med forskare från olika områden visas i Tabell 13.

Medicinska forskare förekommer oftast i samband med rapportering om smittspridning, vaccin och immunitet, medan naturvetare ses i samband med kopplingar till klimatfrågan, och samhällsvetare särskilt förekommer med kopplingar till politik och ekonomi.

Män kommer till tals i större utsträckning än kvinnor i rapporteringen. Bland alla förekommande personer är 62 procent män och 36 procent kvinnor. För resterande 2 procent saknades information för att kunna koda kön. Skillnaden är särskilt tydlig i artiklar med forskare inom medicin; här är motsvarande fördelning 79 procent män och 21 procent kvinnor.

AVSLUTANDE KOMMENTARER

Vår undersökning visar att svenskar har ett stort förtroende för sjukvårdspersonal och forskare när de uttalar sig om coronaviruset i svenska medier. Förtroendet för alla yrkesgrupper gick inledningsvis upp i mars/april 2020, när pandemins allvar blev tydligt i Sverige. Uppgången, som var särskilt tydlig för politiker och myndighetspersoner, vek snart tillbaka till de tidigare nivåerna. Denna bågformade kurva beror troligen på en ”rally-round-the-flag”-effekt, som innebär att befolkningen sluter upp bakom landets institutioner i tider av kris (Esaiasson m.fl., 2020). När liknande frågor om förtroende har ställts i Tyskland (Wissenschaft im Dialog, 2021) respektive Schweiz (Science Barometer Switzerland, 2020) visar resultaten på samma inbördes ordning mellan yrkesgrupperna. I jämförelse med tyskar och schweizare verkar dock svenskar ha något mer ”extrema” åsikter, med större förtroende för yrkesgrupperna i toppen (sjukvårdspersonal/forskare) och mindre förtroende för dem i botten (politiker/journalister).

Resultaten kring förtroendet för yrkesgrupper kan till viss del vara påverkade av *kontexteffekter*, där deltagarna reflexmässigt jämför yrkesgrupperna med varandra – trots att de inte ombeds göra detta. Eftersom coronaviruset främst är en medicinsk fråga skulle det då vara naturligt med ett större förtroende för sjukvårdspersonal än för exempelvis journalister eller politiker. Oavsett eventuella kontexteffekter så stämmer våra resultat väl överens

med andra undersökningar kring förtroende för olika yrkesgrupper (se t.ex. Andersson, 2021).

Det är för tidigt att säga om pandemin kommer att bidra till en varaktig förändring av svenskars förtroende för forskare. I nuläget visar olika studier delvis olika resultat. I vår årliga attitydundersökning som ingår i den nationella SOM-undersökningen, ligger förtroendet för forskare på liknande nivåer hösten 2020 som under den senaste tioårsperioden (VA, 2021). I förra årets VA-barometer såg vi ett förstärkt förtroende för forskare 2020 jämfört med 2019 (VA, 2020). I denna ställde vi också en direkt fråga om deltagarna uppfattar att pandemin har påverkat deras förtroende för forskare, respektive journalister. Här uppger fyra av fem att deras förtroende är oförändrat. Bland dem som säger att pandemin påverkat deras förtroende har en majoritet fått ett större förtroende för forskare och ett minskat förtroende för journalister. Deltagarna motiverar ofta sitt ökade förtroende för forskare med att de fått en större insyn i hur forskning går till och att pandemin satt ytterligare ljus på forskares arbete – inte minst genom rapporteringen i medierna (VA, 2020).

I VA-barometern har vi vid upprepade tillfällen registrerat ett betydligt större förtroende för vetenskapsjournalister än för nyhetsjournalister. Det är därför troligt att även vår nuvarande enkätundersökning hade visat ett högre förtroende för vetenskapsjournalister som uttalar sig om coronaviruset

än för journalister i allmänhet. I de analyserade artiklarna från SVT, DN och Aftonbladet hade det också varit intressant att undersöka om artiklar skrivna av vetenskapsjournalister skiljer sig från de som är skrivna av nyhetsjournalister (exempelvis när det gäller ton i rapporteringen eller hur osäkerhet i forskningsläget framställs). Tyvärr hade vi inte med dessa frågor i undersökningen.

Svenskars förtroenderankning av olika nyhetsmediers rapportering om coronaviruset skiljer sig på vissa sätt från hur de använder medierna. SVT har under hela mätperioden varit nyhetsmediet som både haft störst förtroende och varit mest använt som informationskälla. Förtroendet för DN:s rapportering är betydligt större än Aftonbladets, samtidigt som Aftonbladet används av många fler än DN. Detta smått motsägelsefulla resultat ligger i linje med tidigare undersökningar om förtroende/användning av morgon- respektive kvällstidningar (Andersson, 2020; 2021). En delförklaring kan vara att morgontidningarna har en betydligt större del av sin rapportering bakom betalvägg jämfört med kvällstidningarna. Under pandemin låste DN upp sin sajt – dock behövde användare registrera sig för att få tillgång till artiklarna. Det större förtroendet för DN jämfört med Aftonbladet är också intressant, särskilt med tanke på att DN tycks ha en betydligt större andel kommenterande artiklar (till exempel krönikor eller analyser) om coronaviruset och forskning än Aftonbladet. Jämfört med tiden före pandemin har särskilt användningen av SVT:s (men också morgontidningarnas) webbplats ökat (Andersson, 2020).

Svenskars uppfattning om *tonen* i rapporteringen om coronaviruset förändras kraftigt med tiden (se Figur 7, sidan 25). Andelen som uppfattar tonen som övervägande uppskruvad/alarmistisk sjönk från 67 till 21 procent mellan mars och september 2020. Därefter steg andelen igen och i april 2021 uppfattar omkring hälften tonen som övervägande uppskruvad/alarmistisk. Speglar den här skiftande uppfattningen en faktisk förändring av tonen i rapporteringen, eller är det något annat som ligger bakom? I vår innehållsanalys ser vi en något större andel artiklar med alarmerande innehåll vid pandemins inledning, men skillnaderna är generellt ganska små. Artiklarna i vårt urval handlar specifikt om *forsk-*

ning och coronaviruset och resultatet skulle kunna vara annorlunda om vi istället hade undersökt den totala coronarapporteringen.

Men i en annan studie noterade Gherseti (2021) en endast liten minskning i andelen artiklar med alarmerande innehåll i svenska mediers rapportering om coronaviruset mellan februari/mars 2020 och september 2020. Det är därmed sannolikt att det finns fler faktorer som påverkar upplevelsen av ton än den faktiska rapporteringen. När vi studerar kurvan över smittspridningen och antal covid-patienter i behov av sjukhusvård (se t.ex. Figur 1, sidan 15), kan vi konstatera att rapporteringen uppfattas som mer alarmerande vid pandemins intensiva skeden, oavsett rapporteringens faktiska ton vid dessa tillfällen.

Enligt vår innehållsanalys har DN störst andel alarmerande artiklar bland de tre medierna. Förklaringen tycks ligga i att DN har en större andel *kommenterande* och *argumenterande* artiklar än övriga, medan tonen i de *rapporterande* nyhetsartiklarna inte skiljer sig åt mellan de tre medierna. Det är förstås möjligt att artiklar som hänvisar till eller handlar om *forskning* kan ha ett mer neutralt tonläge och att resultaten skulle se annorlunda ut om vi tittade på corona-rapporteringen i stort – men resultaten från Ghersettis studie talar emot denna förklaring.

Den inledande rapporteringen fokuserade mycket på Stockholmsområdet, vilket kan ha sin förklaring i att smittspridningen först tog fart där. Ett annat tydligt resultat är att endast en liten andel av den totala bevakningen utgörs av granskande artiklar. Med tanke på att granskande journalistik traditionellt har mindre utrymme i rapportering om forskning – se till exempel vår tidigare innehållsanalys av forskning i svensk press (VA, 2019a) – så är detta inte så förvånande. I en annan studie där vi intervjuade journalister som bevakar vetenskap uttryckte flera av dessa en önskan om att jobba mer med granskande journalistik (VA, 2019b). Sådana grävjobb kräver dock både tid och djuplodande expertkunskaper – två bristvaror under corona-pandemin. Ytterligare ett intressant perspektiv från intervjuerna är de särskilda utmaningar med att bevaka vetenskap som journalisterna upplevde. Ett par av de mest framträdande utmaningarna – såsom ett stort flöde av vetenskapliga resultat och ett osäkert

forskningsläge där många forskare har olika uppfattning – har varit särskilt framträdande under pandemin (VA, 2019b).

Eftersom pandemin till stor del är en medicinsk fråga är det inte förvånande att det främst är forskare från medicinska områden som kommer till tals i rapporteringen. Det är heller inte förvånande att en större andel forskare från andra områden, som ekonomer, beteendevetare med flera, får utrymme i rapporteringen allteftersom krisen drar ut på tiden och påverkar allt fler delar av samhället. Men det är anmärkningsvärt att två tredjedelar av intervjupersonerna är män – särskilt med tanke på alla forskningsområden som berörs. Den manliga dominansen känns igen från vår tidigare studie av forskning i svensk press (VA, 2019a). Enligt vår intervjustudie med journalister tycks en bidragande förklaring vara att kvinnliga forskare i större utsträckning hänvisar vidare till manliga kollegor (VA, 2019b). En nationell enkätstudie med Sveriges forskare visar också att manliga forskare både känner sig bättre rustade att kommunicera och ger intervjuer med massmedier i större utsträckning än sina kvinnliga kollegor. Jämfört med männen är det en dubbelt så stor andel kvinnliga forskare som anger brist på självförtroende som ett hinder för deras kommunikation med omvärlden (VA, 2019c).

Coronaviruset och covid-19-pandemin har dominerat både det offentliga och det privata samtalet sedan allvaret i utbrottet stod klart i början av år

2020. När detta skrivs är vi inne i november 2021 och även om majoriteten svenskar nu har vaccinerat sig står det klart att pandemin och dess inverkan på vår vardag är långt ifrån över. Vi behöver fortfarande ta ställning till många pandemi-relaterade frågor på både det privata och det offentliga planet. Det handlar om valsituationer kring att resa med kollektivtrafik, träffa släkt och vänner, planera semester, använda munskydd och nu senast att vaccinera sig. Vissa av dessa frågor har till synes enkla svar medan andra kan uppfattas som betydligt mer komplicerade. Gemensamt för alla är att kunskapen som rekommendationer och restriktioner baseras på växer fram långsamt. Forskningen som ligger till grund för kunskapen, pågår inom många ämnesområden, och rapporteras mer eller mindre inför öppen ridå vilket ger en sällsynt inblick i vetenskapens verkstad, för att återknyta till inledningen av denna rapport.

Det framväxande kunskapsunderlaget om viruset, smittspridning och skyddsåtgärder tolkas fortfarande på delvis olika sätt av myndigheter och beslutsfattare i olika länder, men även av olika yrkesgrupper (inte minst forskare och journalister). Vem eller vilka vi har förtroende för i en sådan situation blir avgörande för vårt beteende.

REFERENSER

- Achterberg, P., de Koster, W., & van der Waal, J. (2017). A science confidence gap: Education, trust in scientific methods, and trust in scientific institutions in the United States, 2014. *Public Understanding of Science*, 26(6): 704–720.
- Agley, J. (2020). Assessing changes in US public trust in science amid the COVID-19 pandemic. *Public health*, 183, 122–125.
- Andersson Odén, T., Ghersetti, M. & Wallin, U. (2005). *Tsunamins genomslag. En studie av svenska mediars bevakning*. Stockholm: Krisberedskapsmyndigheten.
- Andersson, U. (2019). Högt förtroende för nyhetsmedier – men under ytan råder stormvarning. I U. Andersson, B. Rönnerstrand, P. Öhberg & A. Bergström (red) *Storm och stiltje*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Andersson, U. (2020). *Nyhetsvanor under Coronapandemin*. Rapport från SOM-undersökningen om coronaviruset. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Andersson, U. (2021). *Förtroende för samhällets och pandemins aktörer*. Presentation vid det nationella SOM-seminariet, 31 mars 2021. <https://www.gu.se/sites/default/files/2021-03/2.%20F%C3%B6rtroende%20of%C3%B6r%20samh%C3%A4llets%20och%20pandemins%20akt%C3%B6rer%20-%20Ulrika%20Andersson.pdf>
- Askwall, C., Bucchi, M., Fähnrich, B., Trench, B., & Weißkopf, M. (2021). *Trust in science: assessing pandemic impacts in four EU countries*. Discussion paper published by the PCST Network and EUSEA (European Science Engagement Association).
- Bainbridge, J. & Galloway, C. (2010). Communications catastrophe: Blame, black Saturday and newspaper constructions of bushfire risk. *Media International Australia*, 137(1), 100–108.
- Baum, M. A. (2002). The constituent foundations of the rally-round-the-flag phenomenon. *International Studies Quarterly*, 46(2), 263–298.
- Berger, N., Lindemann, K., Böhl, G. F. (2019). Wahrnehmung des Klimawandels durch die Bevölkerung und Konsequenzen für die Risikokommunikation [Public perception of climate change and implications for risk communication]. *Bundesgesundheitsblatt*, 62(5): 612–619.
- Brounéus, F., Lindholm, M., & Bohlin, G. (2019). Telling it straight – a focus group study on narratives affecting public confidence in science. *JCOM – Journal of Science Communication*, 18(05), A03.
- Chrysochoidis, G. M., Strada, A., & Athanasios K. (2009). Public trust in institutions and information sources regarding risk management and communication: Towards integrating extant knowledge. *Journal of Risk Research*, 12(2):137–185

- Eichengreen, B., Aksoy, C. G., & Orkun S. (2021). Revenge of the experts: Will COVID-19 renew or diminish public trust in science?. *Journal of Public Economics*, Vol.193.
- Esaiasson, P., Sohlberg, J., Gherseti, M. & Johansson, B. (2020). How the coronavirus crisis affects citizen trust in institutions and in unknown others: Evidence from “the Swedish experiment”. *European Journal of Political Research*. DOI: 10.1111/1475-6765.12419.
- Falk, E. och Andersson, U. (2021) Förtroendet för samhällets och pandemins aktörer. I U. Andersson, A. Carlander, M. Grusell och P. Öhberg (red) *Ingen anledning till oro (?)*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Fletcher, R., Kalogeropoulos, A. & Kleis Nielsen, R. (2020). *News avoidance in the UK remains high as lockdown restrictions are eased*. Oxford: Reuters Institute, University of Oxford.
- Gherseti, M. (2021). Den största nyheten. I B. Johansson & L. Truedson (red) *Journalistisk i coronans tid*. Stockholm: Institutet för mediestudier.
- Holmberg, S. & L. Weibull (2013). Fallet för forskningsförtroendet fortsätter. I L. Weibull, H. Oscarsson & A. Bergström (red) *Vägskäl*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Johansson, B., & Truedson, L. (red) (2021). *Journalistisk i coronans tid*. Stockholm: Institutet för mediestudier.
- Jönsson, A. M. (2020). Polariserat forskningsförtroende – utbildningsnivå och partisympatier vattendelare. I U. Andersson, A. Carlander & P. Öhberg (red) *Regntunga skyar*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Mediebarometern 2019 och 2020. Nordicom, Göteborgs universitet. Göteborg.
- Mueller, J. E. (1970) Presidential Popularity from Truman to Johnson. *American Political Science Review*, 64:18–34.
- Nohrstedt, S. A. (2016). *Kriskommunikation och förtroende. Kunskapsöversikt*. Rapport från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB). [https:// rib.msb.se/filet/pdf/28249.pdf](https://rib.msb.se/filet/pdf/28249.pdf)
- Norén Bretzer, Y. (2017). Förtroendegapet mellan forskningsinstitutioner och forskare. I U. Andersson, J. Ohlsson, H. Ekengren Oscarsson & M. Oskarson (red) *Larmar och gör sig till*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Norris, P. (2011). *Democratic Deficit: Critical Citizens Revisited*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ohlsson, J., Blach-Ørsten, M., & Willig, I. (2021). *Covid-19 och de nordiska nyhetsmedierna*. Nordicom, Göteborgs universitet.
- Peters, B. G. (2002). *Governance: A Garbage-Can Perspective*. Political Science Series 84. Vienna.
- Rothstein, B. (2005). *Social traps and the problem of trust*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Science Barometer Switzerland (2020). *Science Barometer COVID-19 Edition*. University of Zürich. Hämtad från: <https://wissenschaftsbarometer.ch/ergebnisse-resultats-covid-19/>
- Vetenskap & Allmänhet (2018). *Vad påverkar förtroende för forskning? – Fokusgrupper med allmänheten*. VA-rapport 2018:5. Stockholm: Vetenskap & Allmänhet.
- Vetenskap & Allmänhet (2019a). *Forskning i svensk press 1995–2015 – en innehållsanalys*. VA-rapport 2019:7. Stockholm: Vetenskap & Allmänhet.

Vetenskap & Allmänhet (2019b). *Bakom rubrikerna – Intervjuer med 12 journalister om att bevaka forskning*. VA-rapport 2019:3. Stockholm: Vetenskap & Allmänhet.

Vetenskap & Allmänhet (2019c). *Jag vill, men hinner inte! Forskares syn på kommunikation och öppen vetenskap*. VA-rapport 2019:8. Stockholm: Vetenskap & Allmänhet.

Vetenskap & Allmänhet (2020). *VA-barometern 2020/21*. VA-rapport 2020:4. Stockholm: Vetenskap & Allmänhet.

Vetenskap & Allmänhet (2021). *Vetenskapen i samhället – resultat från SOM-undersökningen 2020*. VA-rapport 2021:3. Stockholm: Vetenskap & Allmänhet.

Wissenschaft im Dialog (2021). *Wissenschaftsbarometer/Science Barometer*. Repräsentative Bevölkerungsumfrage zu Wissenschaft und Forschung in Deutschland/Representative Public Opinion Survey on Science and Research in Germany. Hämtad från: www.wissenschaftsbarometer.de/www.sciencebarometer.com

APPENDIX

BILAGA A: ENKÄTFRÅGOR OCH SVARSALTERNATIV

1. Under de senaste två dyggen, vilken av följande har varit din främsta källa till information om coronaviruset?
  - Nyhetsmedier (TV/radio eller tidningar, inkl. deras digitala kanaler)
  - Myndigheters egna kanaler (t.ex. 1177, WHO eller Folkhälsomyndighetens webbplatser)
  - Diskussioner på sociala medier (t.ex. Facebook eller Twitter)
  - Personer i min omgivning (t.ex. vänner, familj eller grannar)
  - Internetbaserade forum (t.ex. Flashback)
  - Annan, nämligen:
  - Jag har inte tagit del av information om coronaviruset de senaste två dyggen
  - Tveksam, vet ej
2. Genom vilka av följande nyhetsmedier har du tagit del av information om coronaviruset de senaste två dyggen? För alla kanaler gäller också deras respektive webbplatser. Fyll i alla som stämmer
  - Dagens Nyheter
  - Svenska Dagbladet
  - Lokal morgontidning
  - Lokal kvällstidning
  - Aftonbladet
  - Expressen
  - Sveriges Television (SVT)
  - Sveriges Radio
  - TV4
  - Annan tv-kanal
- Annan radiokanal
- Utländska/internationella medier
- Jag har inte tagit del av information om det nya coronaviruset de senaste två dyggen
- Annan/andra nyhetsmedier
- Tveksam, vet ej
3. På det hela taget, hur uppfattar du tonen i de svenska nyhetsmediernas rapportering om coronaviruset?
  - Den är mycket uppskruvad/alarmistisk
  - Den är ganska uppskruvad/alarmistisk
  - Den är varken uppskruvad/alarmistisk eller avvaktande/försiktig
  - Den är ganska avvaktande/försiktig
  - Den är mycket avvaktande/försiktig
  - Vet ej
4. Vilket förtroende har du för följande grupper när de uttalar sig om coronaviruset i svenska nyhetsmedier?
  - politiker
  - journalister
  - myndighetspersoner
  - läkare och annan sjukvårdspersonal
  - forskare
    - Mycket stort förtroende
    - Ganska stort förtroende
    - Varken stort eller litet förtroende
    - Ganska litet förtroende
    - Mycket litet förtroende
    - Vet ej/ingen uppfattning

5. Vilket förtroende har du för följande nyhetsmedier i deras rapportering om coronaviruset (gäller även deras digitala kanaler)?
- Dagens Nyheter
  - Svenska Dagbladet
  - Min lokala morgontidning
  - Aftonbladet
  - Expressen
  - Sveriges Television (SVT)
  - Sveriges Radio
  - TV4
  - Utländska/internationella medier
    - Mycket stort förtroende
    - Ganska stort förtroende
    - Varken stort eller litet förtroende
    - Ganska litet förtroende
    - Mycket litet förtroende
    - Vet ej/Ingen uppfattning
6. Överlag, hur samstämmiga uppfattar du att följande svenska yrkesgrupper är när det gäller hanteringen av corona-pandemin i Sverige (hur överens är t.ex. politiker med varandra)?
- politiker
  - journalister
  - myndighetspersoner
- läkare och annan sjukvårdspersonal
  - forskare
    - Mycket samstämmiga
    - Ganska samstämmiga
    - Inte särskilt samstämmiga
    - Inte alls samstämmiga
    - Vet ej/Ingen uppfattning
7. Överlag, i vilken utsträckning tycker du att rapporteringen om coronaviruset i svenska nyhetsmedier ...
- ... är transparent?
  - ... ger dig den information du behöver?
  - ... ger utrymme för olika perspektiv?
    - Mycket stor utsträckning
    - Ganska stor utsträckning
    - Varken stor eller liten utsträckning
    - Ganska liten utsträckning
    - Mycket liten utsträckning
    - Vet ej/ingen uppfattning

BILAGA B: KODSCHEMA INNEHÅLLSANALYS

MEDIUM

- 1=DN webb
- 2=Aftonbladet webb
- 3=SVT Nyheter webb

ÅR

MÅNAD

DAG

ANTAL ORD

FORM/GENRE

- 1=Nyhetsartikel/inslag
- 2=Krönika/kolumn/analys
- 3=Insändare
- 4=Ledare
- 5=Debatt
- 6=Datajournalistik
- 99=Övrigt (kåseri, essä, minnesord, jubilar, nyhetssammantällning osv)

TYP

- 1=Rapporterande
- 2=Kommenterande
- 3=Argumenterande
- 4=Granskande
- 99=Övrigt (minnesord, jubilar och liknande)

ÄMNEN 1-3

- 0=Inget ämne
- 1=Immunitet
- 2=Vaccin
- 3=Teknologiska lösningar (appar, munskydd)
- 4=Smittspridning
- 5=Ny medicin/Behandling
- 6=Arbetslöshet
- 7=Ekonomi
- 8=Symtom/sjukdomsskildringar
- 9=Provtagning
- 10=Skolor
- 11=Riktlinjer i samhället
- 12=Dödsfall (individer)
- 13=Dödstal
- 14=Virusets ursprung
- 15=Klimat
- 16=Äldreboenden
- 17=Situationen på sjukhusen
- 18=Medierapporteringens roll
- 19=Politik
- 20=Ny forskning
- 21=Kapacitet/kapacitetsfråga (personal, utrustning, lokaler, laboratorier, ekonomi)
- 22=Restriktioner (nedstängning/begränsningar/påbud)
- 23=Risikfaktorer (sjukdomar, miljö, socioekonomisk bakgrund, klass)
- 24=Trump
- 25=Primärvården
- 26=Kultur
- 27=Sport
- 28=Välgörenhet
- 29=Rehabilitering
- 30=Statsepidemiologi
- 31=Anders Tegnell
- 32=Konspirationsteorier
- 33=Mutationer
- 99=Övrigt

SVERIGES STRATEGI

- 0=Okodbart
- 1=Nämns inte
- 2=Nämns med positiv vinkel
- 3=Nämns med negativ vinkel
- 4=Nämns med både positiv och negativ vinkel
- 5=Nämns neutralt

GEOGRAFISKT FOKUSOMRÅDE

- 0=Okodbart
- 1=Nationellt
- 2=Lokalt/regionalt: Stockholm
- 3=Lokalt/regionalt: Övriga Sverige
- 4=Utrikes
- 5=Global

AKTÖR 1-3 (AKTÖR SOM UTTALAR SIG) – EN KOLUMN PER AKTÖR

- 0=Ingen aktör
- 1=Politiker – generell
- 2=Forskare
- 3=Journalist
- 4=Myndighetsperson/Offentlig sektor (kommun, region, myndighet – tjänsteperson)
- 5=Företrädare för näringsliv
- 6=Vårdpersonal
- 7=Privatperson
- 8=WHO
- 9=Politiker - Sveriges regering
- 10=Politiker - Utländsk regering
- 99=Övrig/Grupp

KÖN – 3 KOLUMNER KOPPLADE TILL RESPEKTIV AKTÖRSKOLUMN

- 0=Ingen aktör
- 1=Kvinna
- 2=Man
- 3=Grupp (förening, forskarlag)
- 4=Anonym
- 99=Annat/Okodbar

OM FORSKARE, VILKET FORSKNINGSMRÅDE 1–3

- 0=Ej forskare
- 1=Medicin inkl veterinärmedicin
- 2=Naturvetenskap
- 3=Teknik/teknikvetenskap
- 4=Samhällsvetenskap
- 5=Humaniora
- 6=Utbildningsvetenskap
- 7=Tvärvetenskapligt
- 99=Okodbart

FÖRMEDLAR NYA FORSKNINGSRÖN

- 0=Okodbart
- 1=Nej
- 2=Namngiven tidskrift
- 3=Ej namngiven tidskrift
- 4=Oklar tidskrift/annan källa
- 5=Preliminära resultat från pågående forskning

OSÄKERHET I FORSKNINGSLÄGE

- 1=Omnämns inte
- 2=Omnämns

TON (ALARMISM)

- 0=Okodbart
- 1=Klart alarmerande (lugnande inslag saknas)
- 2=Alarmerande inslag överväger (tydlig övervikt av alarmerande inslag även om lugnande inslag också kan förekomma)
- 3=Lugnande inslag överväger (tydlig övervikt av lugnande inslag även om alarmerande inslag också kan förekomma)
- 4=Klart lugnande (alarmerande inslag saknas)
- 5=Lika delar alarmerande som lugnande (båda inslagen förekommer men i liknande utsträckning)
- 6=Varken eller (saklig information/faktabetonad text)

KÄLLA PRESSKONFERENS

- 0=Okodbart
- 1=Ja
- 2=Nej

BILAGA C: RESULTAT FRÅN INTERRELIABILITETSTEST

Interreliabilitetstest Krippendorff's alpha

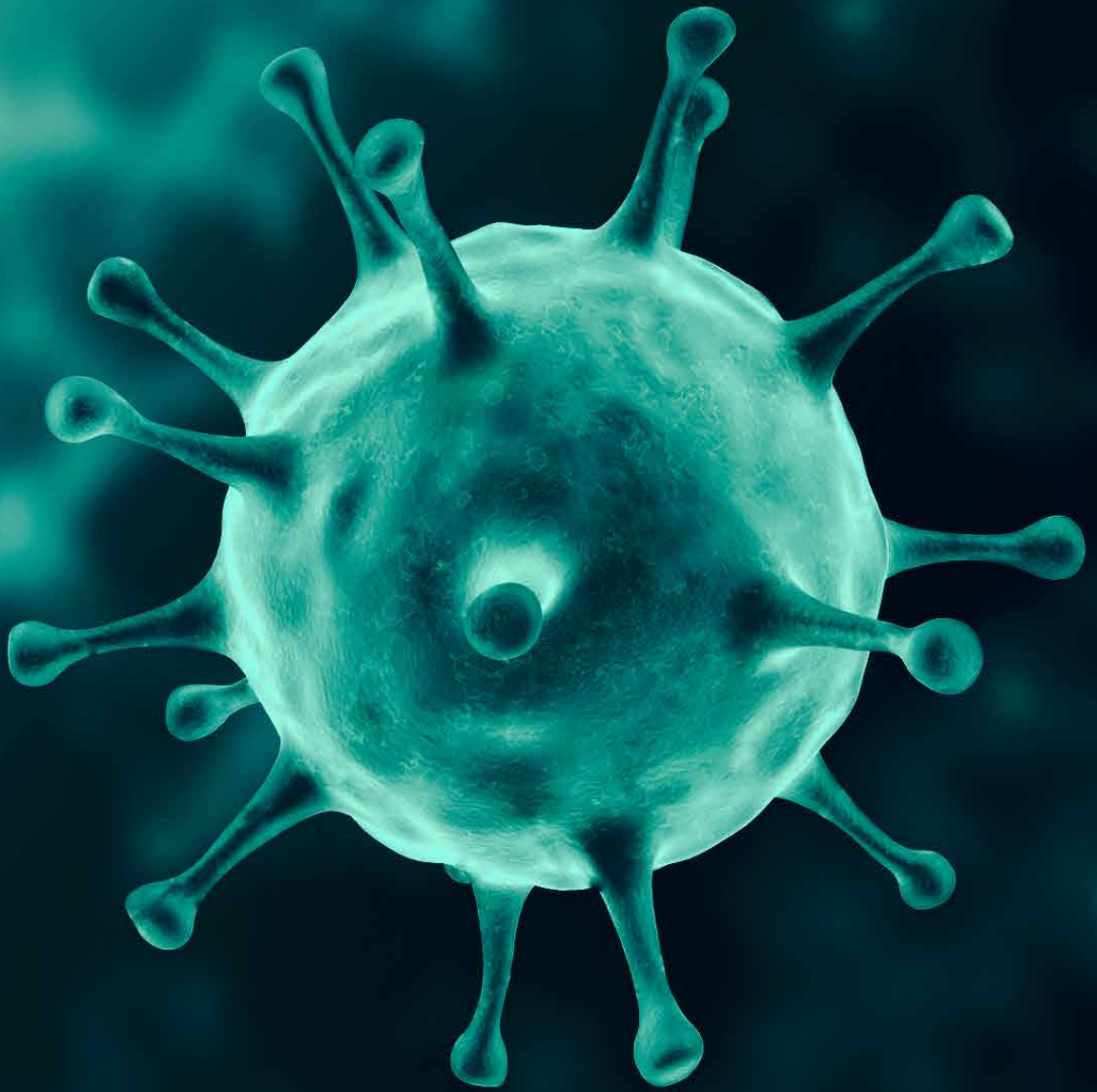
ALPHA-VÄRDE	GRAD AV ÖVERENSSTÄMMELSE
< 0,65	Svag
0,66–0,79	Ok
0,80–1,0	God

VARIABEL	ANTAL ARTIKLAR	ANTAL BESLUT	KRIPPENDORFF'S ALPHA
Alarmism	100	300	0,344
Form/genre	100	300	0,897
Förmedlar nya forskningsrön	100	300	0,732
Geografiskt fokusområde	100	300	0,789
Källa	100	300	0,631
Medverkande aktör*	100	300	0,673
Medverkande aktör – kön*	100	300	0,826
Medverkande aktör – forskningsområde*	100	300	0,697
Osäkerhet i forskningsläge	100	300	0,501
Sveriges strategi	100	300	0,727
Typ av artikel	100	300	0,822
Ämne*	100	300	0,644

* För variablerna ämne och medverkande aktör (inklusive kön och forskningsområde kopplat till respektive aktör) tillåter kodschemat tre alternativ per artikel och kategori. Analysen bygger här på det första ämnet respektive aktören som har kodats.

Vetenskap & Allmänhet